

BÜROKRAATIA
VÄHENDAMISE
RAKKERÜHMA ARUANNE
VABARIIGI VALITSUSELE

2018

Sisukord

Nullbürokratia algatus	2
I osa	
HALDUSKOORMUSE VÄHENDAMISE PIKK PLAAN	4
VALITSUSEÜLENE EESMÄRK	4
1. Ühekordne andmekogumine, aruandluskormuse vähendamine	4
1.1. Riigi andmehalduse korrastamine	5
1.2. Avaandmete laialdasem kasutamine	8
1.3. Reaalaja majandus	9
2. Majandustegevuse reguleerituse vähendamine	9
2.1. Majandushaldusõiguse uus kontseptsioon ja erinõuete revisjon	9
3. Riigi sisebürokratia vähendamine	10
4. Koordinatsioonimehhanism	12
4.1. Halduskoormuse hindamise institutsionaliseerimine valitsuse õigusloomemenetluses	12
4.2. Halduskoormuse hindamise koordineerimise eest vastutavad ministeeriumid	12
4.3. Valitsuse tervikvastutus	14
II osa	
RAKKERÜHMA TÖÖ ARUANNE	16
RAKKERÜHMA EESMÄRGID JA TEGEVUS	16
TEGEVUSSUUNDADE TULEMUSTE ÜLEVAADE	18
1. Riigiga suhtlemise lihtsus ja bürokratia vähendamine	19
2. Bürokratia vähendamisest kaugemale minevate ettepanekute elluviimine – ettevõtjate ettepanekud poliitikamuudatusteks	34
3. Majandustegevust põhjendamatult piiravate erinõuete vähendamine	37
4. Tööandjate Keskliidu välistööjõu nullbürokratia algatus	38
5. Avaliku sektori sisese bürokratia vähendamine	40
LISA	
Tegevuslubade ja majandustegevusteadete loetelu	43

kaanefoto © Kaupo Kalda

Nullbürokratia algatus

Riik peab olema kodaniku, mitte kodanik riigi jaoks.

Nullbürokratia eesmärgiks on **vähendada ettevõtjate halduskoormust riigiga suhtlemisel**. Kui kümnendi alguses langetati aruandluskorralduse lihtsustamise tulemusena **majandusaastaruande esitamisega seotud halduskoormuse** kogukulu majanduses 29% ehk 4,6 MEURi (seniselt 15 miljonilt eurolt ca 11 MEURile)¹, selgus samas, et mõne teenuse kaudu ettevõtjate halduskoormust vähendades kipub see mõne teise teenuse/aruandluskohustuse kaudu juurde tulema.

Jätkuna varasematele aruteludele ja ettevõtjate osundustele, et halduskoormus vajab vähendamist, tegid **2015.a sügisel nn nullbürokratia algatusega neli ministrit ühise üleskutse ettevõtjatele**, paludes aruandlusvajaduse ja aruandluse kriitiliseks ülevaatamiseks konkreetseid ettepanekuid, kus ja mil moel aruandluskoormust vähendada. Üleskutsele anti ettevõtjatele kaasa ka 2013.a seisuga kaardistatud riigi aruandluskohutuste loetelu². Ettevõtjad vastasid üleskutsele 252 ettepanekuga. Ettevõtjate ettepanekute elluviimiseks vajaliku valdkondadeülese koostöö koordineerimine saigi 31.märtsil 2016 valitsuse otsusega loodud rakkerühma ülesandeks³, milles osalevad ministeeriumid ja teised asutused, kelle vastutusalasse enim ettevõtjate poolt tehtud ettepanekuid langes (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Rahandusministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja Justiitsministeeriumi asekantslerid ning Haigekassa ja Eesti Panga esindajad), ning ettevõtjate esindajad (Kaubandus-Tööstuskoda, Tööstuste Keskliit, Teenusmajanduse Koda).

Rakkerühmal oli kolm põhisuunda:

- ettevõtjate ja nende esindusorganisatsioonide tehtud bürokratia vähendamise ettepanekute elluviimine,
- majandustegevust põhjendamatult piiravate erinõuete vähendamine,
- riigisisese bürokratia vähendamine.

Kui nullbürokratia algatus on näidanud, et koormust on võimalik vähendada lähtudes konkreetsetest ettevõtjate ettepanekutest, on oluline edasi minna süsteemsemaks ja laiaulatuslikumaks, et halduskoormust nii erasektorile kui riigile tervikuna olulisel määral vähendada. Aruandluskoormuse vähendamise üks nurgakive on riikliku andmehalduri rolli andmine Statistikaametile, et suudaksime otsustusprotsessides paremini toetuda eri andmekogudes olevatele andmetele. Samavõrd oluline on jätkata riigis andmete ühekordse küsimise põhimõtte rakendamist. Majandustegevuse lihtsustamiseks on oluline majandustegevusele seatud **erinõuete ülevaatamise jätkamine** (vähendada majandustegevusele seatud loakohustusi, lihtsustada majandustegevuse teatamiskohustuse täitmist) ning riigisisese bürokratia puhul pidevalt püüelda selle vähendamise suunas. Rahvusvaheline praktika näitab, et läbivalt märkimisväärse halduskoormuse vähenemise saavutamise eelduseks on **valitsuse tasemel seada valitsuseülene halduskoormuse vähendamise eesmärk**.

Käesoleva raportiga pakume teekaardi, kuidas ettevõtjatele riigiga suhtlemisel ja regulatsioonides kehtestatud nõuetest tekkiva koormuse ning avaliku sektori sisese bürokratia vähendamisega edasi minna. Samuti pakume võimaliku koordinatsioonimehhanismi koos vastutusejaotuse, halduskoormuse hindamise institutsionaliseerimise ja kuni valitsusele pideva ülevaate tagamiseni bürokratia ja halduskoormuse vähendamisest tervikuna pärast rakkerühma tegevuse lõppu 2018.a detsembris.

¹ Justiitsministeeriumi eestvedamisel (2009-2010) läbiviidud aruandluskorralduse lihtsustamise projekti tulemusena langes MAA kogukulu majanduses 29% ehk 4,6 MEURi, seniselt 15 miljonilt eurolt ca 11 MEURile.

² Kokku 201 aruandluskohustust, mille hulgas ei ole Statistikaameti poolt kogutavaid aruandeid. Allikaks: Riigi poolt kogutavate aruandluskohustuste kaardistuse info kogus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium 2013.a aprillis-mais. Infot aruandluskohustuste kohta koguti Riigi Infosüsteemi Ameti ning Registrate ja Infosüsteemide Keskuse koostöös 2013.a arendatud „Ettevõtjate teavituskalendri“ (teabeväravas eesti.ee) tarbeks.

³ Rakkerühm moodustatakse mitut ministeeriumi puudutavates valdkondades, kus vajatakse valdkondadeülest tõhustatud koostööd ja lahendusi otsitakse probleemidele, mis ei ole selgelt ühe ministeeriumi vastutusalas. Rakkerühma töö tulemusena määratakse kindlaks osaliste ülesanded ja vastutus edaspidiseks tööks ning vajaduse korral algatatakse, õigusaktide või poliitikadokumentide muutmine ja rakendatakse institutsionaalsed või töökorralduslikud muudatused. Rakkerühma formaati soovitas Eestile OECD [2011.a raportis](#).³

HALDUSKOORMUSE VÄHENDAMISE PIKK PLAAN

VALITSUSEÜLENE EESMÄRK

Riigi toimimine peab nii sisuliselt kui korralduslikult vastama tänastele vajadustele ja suutma **avaliku hüvise kõrval tagada ettevõtlusvabaduse koormamata ja piiramata seda põhjendamatute piirangutega**. Kaasaegne riik peaks toimima nähtamatult tagaplaanil, olles arengu võimaldaja, selleks soodsa keskkonna looja, toimides ühtse ja efektiivsena, kaaludes hoolikalt seatavaid kohustusi ja sellega kaasnevat koormust, kasutades enne uute kohustuste kehtestamist ära võimalused vajalikkude infot leida ja kasutada juba olemasolevatest andmetest. Riik peab toimima sisemiselt efektiivselt nii poliitika kujundamisest kuni riikliku järelevalve teostamise korralduseni.

Halduskoormuse jätkuvaks ja märkimisväärseks vähendamiseks on oluline valitsuseülese konkreetse eesmärgi seadmine. Rahvusvaheline teiste riikide praktika⁴ näitab, et valitsuse tasemel seatud horisontaalne eesmärk vähendada halduskoormust on olnud edukas, kui valitsus on seadnud konkreetse arvulise eesmärgi selges ajaraamis – näiteks halduskoormuse vähendamise osakaal protsentides perioodi õigusloomest või koormust tekitavate õigusnormide vähendamine. Ühine eesmärk **läbivalt nii poliitikate kujundamises, riigile vajaliku andmestiku kogumises kui järelevalves** võiks olla vähesus (once-only, kriitiliselt hinnata andmevajadusi, andmeid taas-ja ristikasutada) ja loogilisus (süsteemi lihtsus, paindlikkus). Seega on oluline edasi liikuda süsteemselt kõigi seniste tegevussuundadega. Seejuures võib konkreetse eesmärgi seada ka igale suunale, näiteks arvuline eesmärk nii aruandlus- või infokohustustest tuleneva halduskoormuse vähendamisel (nt andmete ühekordne küsimine ja ristikasutamine, sündmuspõhiste e-teenuste arendamine), erinõuete vähendamisel (tegevuslubade ja majandustegevuse teadete ning nendes toodud nõuete vähendamine). Tulenevalt haldus-ja vastutusalade erinevusest võib aga olla otstarbekas jätta ministriumidele vabadus otsustada, mille kaudu halduskoormust vähendada, seades eesmärgiks, et halduskoormust tervikuna tuleb teatud mahu vähendada⁵.

Ulatuslikum halduskoormuse vähenemine saab tulla **süsteemsematest muudatustest**. Nullbürokratia rakkerühma peamiseks eesmärgiks oli halduskoormuse vähendamise vajaduse teadvustamine, konkreetsete halduskoormust vähendavate ettepanekute elluviimine ning luua alus halduskoormuse edasisele vähendamisele. Bürokratia edasiseks vähendamiseks on vaja mastaapi suurendada liikudes edasi kõigi suundadega. Üldpildis peaks see hõlmama kogu riigi andmehalduse korrastamist ja ettevõtlusaruandluse ülevaatamist, samuti erinõuete revisjoni ning riigi järelevalveliste funktsioonide täitmise ülevaatamist.

1. Ühekordne andmekogumine, aruandluskoormuse vähendamine

Laias laastus võib kogutava teabe jagada infoks, mis on juba olemas ning mille puhul tuleb keskenduda selle võimalikult lihtsalt kättesaadavaks tegemisele, ning infoks, mida luuakse. Riigil on juba praegu suur hulk andmeid ja kõigepealt peab info küsija veenduma, et temale vajalikkude infot riigil juba olemas ei ole ning riik sisemise toimemehhanismiga tagama ligipääsu olemasolevale infole ka teistele asutustele. Nii kodanikku kui ettevõtjat peaks tohtima andmete küsimisega tülitada vaid juhul, kui seda infot riigil juba olemas ei ole. Enne mistahes aruandluskohustuse seadmist või andmete küsimist tuleb küsida, mis on selle andmekogumise eesmärk ja kas/mida selle infoga pärast tehakse ehk **milliseid otsuseid me kogutava info baasil ikkagi teeme**.

⁴ Näiteks Ühendkuningriik, Holland

⁵ Näiteks kas aruandlus-/infokohustuste, majandustegevusele seatud erinõuete, avaliku sektori sisese bürokratia vähendamisega. Kuivõrd näiteks 11-ministeeriumist 9 haldusalas on kehtestatud loakohustusi, poleks teistel võimalik erinõudeid vähendada, kuid halduskoormust saaks vähendada teistes tegevustes

Täiendava **info küsimine ja andmete esitamine** (mille küsimine on siiski põhjendatud) on **vaja ära standardiseerida, töötada välja ühtne andmevahetuse formaat**. Täna puudub ettevõtjatel mugav koht, kust ettevõtja saaks info oma aruandluskohustuste kohta. On vaja korrastada andmehaldus ja koordineerida halduskoormuse vähendamist läbi olemasolevate andmete parema rist-ja taaskasutamise, vähendades seeläbi nii andmeesitajate kui ka riigi halduskoormust, tagada kõrgele andmekvaliteedile tuginev kiirem andmevahetus ja andmete mitmekülgsem kasutamine nii riigisiselt kui avada andmeid erasektorile. Heaks näiteks on siin Maksu- ja Tolliameti ning Statistikaameti koostöö, kus töötamise registrisse lisatakse uued andmed, mis on vajalikud riikliku statistika tegemiseks erinevatele ministeeriumitele, kuid mis kogutakse läbi töötamise registri.

Halduskoormust on vaja läbivalt hinnata, et oleks sisuline arusaam andmete esitajatele kaasnevast koormusest, mis oleks valdkondadeüleselt ka võrreldav. Ning toimiks sisemise motivaatorina riigi andmevajadust pidevalt üle vaadata ja riigi toimimist tõhustada ning kaaluda mistahes koormiste proportsionaalsust võrrelduna soovitava eesmärgiga.

1.1. Riigi andmehalduse korrastamine

Jätkuna senisele nullbürokratia tööle, kus alustasime ettevõtjate üksikmurekohtade lahendamise, tuleb minna edasi süsteemsema ja järjepidevama lähenemisega. Halduskoormuse edasise vähendamise üks nurgakive on **andmehalduse** korrastamine, milles Statistikaameti algatus võtta endale riikliku andmehalduri roll on väga oluline ja seega hõlmab **Statistikaameti uuenev roll** märkimisväärset potentsiaali halduskoormuse vähendamiseks ka laiemalt.

Andmehalduse süsteemse korrastamisega kavandab Statistikaamet vähendada märkimisväärselt nii ettevõtetele kui riigile kaasnevat halduskoormust, kogutavatest andmetest. Statistikaameti kinnitusel on ettevõtlusega seotud 40 000 andmeesitajat, kelle statistiliste andmete esitamise koormus 2017.a oli 281 520 tundi. Statistikaamet on seadnud eesmärgiks vähendada andmeesitajate arvu 10% aastas, mis vähendaks ettevõtete halduskoormust 30 000 tunni võrra säästes 221 000 eurot. Samal ajal Statistikaameti enda halduskoormus, millest 2017.a kulus põhistatistika tegemiseks kokku 316 666 tundi, väheneks ligikaudu 26 000 tundi ehk rahaliselt 202 500 eurot (sellest andmekorje vähenemist 15% 121 766 tunnist ja andmeanalüüsist 10% 76 942 tunnist), kuigi omakorda 160 000 eurot kuluks aastas andmehalduse järjepideva rakendamisega seotud ekspertide kuludeks.^{6 7}

Esimese sammuna on oluline riigi baasandmekogudes olevate andmete kvaliteedi parandamine ja põhiandmete määratlemine, mis võimaldab saada ülevaate riigis olevatest andmetest. Andmete kvaliteedi paranemine loob aluse usaldusväärsele andmevahetusele ning annab võimaluse andmekogusid omavahel liidestada x-tee kaudu.

- ✓ Andmete ühekordse küsimise põhimõtte realiseerimiseks ja aruandluskohustuse vähendamiseks on **võtmetähtsusega andmehaldus**, st korrastada ja üle x-tee liidestada riiklikud andmekogud, määrata põhiandmed andmekogude kaupa, mille tulemusena osutub võimalikuks *once-only* ja *twice-used* põhimõtete rakendamine. Täna küsitakse andmeid mitu korda seetõttu, et andmekogud ei ole liidestatud piisavas mahus ning andmed osaliselt ei liigu riigiasutuste vahel, samuti puudub keskne ülevaade, millised andmed kus andmekogudes on.
- ✓ Inimeste, ettevõtete ja kolmanda sektori organisatsioonide halduskoormus väheneb, kui **konsolideerida andmekogumine ühte kohta**, lihtsustada aruandlust ning parandada automatiseeritud andmehoive võimalusi. Selleks on võimalik kasutada uusi andmeallikaid sh suurandmeid ning muuta juba olemasolevate andmete hõivamist andmekogudest ja andmestikest. Andmeallikad võivad lisaks avalikule sektorile olla ka erasektorist. Kokku võimaldab see vähendada riiklike statistikatööde arvu, mida tehakse küsitluste põhjal.

⁶ kui majandussubjektid korraldavad endal kvaliteetse andmehalduse, siis selle sisse viimine nagu iga innovatsioon nõuab investeringuid, mis väljenduvad IT lisaarendustes ning andmekataloogide või muude andmekirjelduste koostamises.

⁷ Vt Rahandusministeeriumi poolt ministeeriumidele kooskõlastamiseks esitatud riikliku statistika seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu <http://eelnoud.valitsus.ee/main#ATIfSkqS>

- ✓ Aruannete esitamiselt minnakse üle tehingupõhisele andmevahetusele. Aruandlusinfo **esitamise automatiseerimine**, kasutades masin-masin liidestust, vähendab ettevõtja töökoormust riigile esitatavate aruannete osas.

Andmekogude üldarv riigi infosüsteemide haldussüsteemis on 2038 (neist lõpetatud 40), millest X-tee alamsüsteeme on 913 ja muid potentsiaalseteks andmeallikateks olevaid süsteeme 1125. Käesoleval ajal saab Statistikaamet andmeid 106 andmekogust. Kehva või selgusetu andmekvaliteedi tõttu andmeid sageli taas- ega riskasutada ei saa. Dubleerivalt andmeid kogudes suureneb nii andmeesitajate kui riigi halduskoormus (sh andmete kogumisel, haldamisel kui kasutamisel). Lisaks riigi infosüsteemi haldussüsteemis registreeritud andmekogudele on riigis olemas hulgaliselt andmestikke, mis samuti sisaldavad olulist teavet.

Andmete ühekordse küsimise põhimõtte realiseerimiseks ja aruandluskoormuse vähendamiseks on võtmetähtsusega toimiv andmehaldus, konsolideeritud andmekogumine (sh aruandluse lihtsustamine, eeltäitmine), asutustevaheline andmete rist-ja taaskasutus. Vaja on saavutada üleriigiline ülevaade andmekogudest, andmestikest, ühtlustada andmekirjeldused ja tagada andmete kvaliteet. Riiklikku statistikat tuleb teha võimalusel andmekogude baasil. Andmekirjelduste ja andmete kõrge kvaliteedi toel on võimalik andmestikke siduda, laiendada analüüsivõimalusi eri andmestike seostamise ja andmekaeve kaudu. Andmejägamisteenuse reguleerimisega saab suurendada andmetele ligipääsu, tagades seejuures andmete kaitstuse (üksikisiku privaatsus ja statistiline konfidentsiaalsus). Halduskoormuse vähendamiseks ja sisuliste otsuste kvaliteedi parandamiseks on vaja terviklikult üle vaadata andmete vajadus (sh võrdluses juba olemasolevate andmetega) koos andmekogumise korraldusega, andmete kvaliteet ja sisu selgus (arusaam, mis on olemas ja kas/mida üldse vaja juurde koguda), andmete kasutamise efektiivsus (parema seostamise ja andmete jagamise kaudu), pädevused ja toimiv koordineerimismehhanism.

Statistikaametile on vaja anda seadusega volitus andmehalduse koordineerimiseks. Statistikaametil on oma tegevuse iseloomult andmehaldusega kõige enam sisuliselt kokku puutuv valitsusasutus. Rahandusministeerium on ettevalmistanud õiguslikud muudatused, et korrastada riikliku statistika tegemise valdkond, andes **Statistikaametile andmehalduse ülesanne ning täiendades Statistikaameti ülesandeid andmejägamisteenusega**⁸. Muudatuste peamiseks eesmärgiks on tagada:

- 1) **Parem andmete kvaliteet.** Senine koordineerimise mehhanism ei ole suutnud andmekogude andmekvaliteeti aastate jooksul paremaks muuta. Vajalik on seaduse tasandil reguleerida, millised ülesanded Statistikaametil andmekvaliteedi parandamisel ja koordineerimisel on. Nii on võimalik jõuda soovitud eesmärgini, et andmekogudes olevaid andmeid saab omavahel siduda ja teha nende alusel riiklikku statistikat⁹. Ühesed kriteeriumid andmete osas tagavad andmete laialdasema kasutamise ja halduskoormuse vähenemise.
- 2) **Andmeesitajate halduskoormuse vähenemine.** Muudatus õiguses võimaldab vähendada andmeesitajate halduskoormust, mis on andmeesitajate jaoks oluline. Andmekvaliteedi parandamise tulemusel saab kasutada peamiselt riigis juba kogutud andmeid ja seetõttu ei pea küsima neid andmeesitajatelt toplelt.
- 3) **Täpsem statistikatööde määratlus.** Arvestades statistikatööde iseloomu, on otstarbekas täiendada õigusruumi selliselt, et rahvusvahelised näitajad ja riiklik statistikatöö oleksid tehtud vastavalt rahvusvahelistele kvaliteedinõuetele. Teisalt võimaldada Statistikaametil pakkuda uusi teenuseid läbi regulatsiooni muutmise, et kõik tööd ei pea olema tehtud rahvusvaheliste statistikatööde kvaliteedikriteeriumite järgi.

Andmekogudesse kogutakse andmeid mittestatistilisel eesmärgil, vaid andmekogu pidaja avalike ülesannete täitmiseks. Seega erineb andmete töötlemise esmane eesmärk statistilisest eesmärgist. Andmehaldus peab täitma tühimiku infotehnoloogiliste ja teabehalduse tegevuste vahel, mis on vajalikud asjakohaste ülesannete seadmiseks, et tagada andmekogudes olevate andmete kvaliteedi vastavus riikliku statistika kvaliteedinõuetele. Andmekvaliteet andmekogudes vajab pidevat parandamist ja jälgimist, selle metoodika arendamist, protsess

⁸ Vt Rahandusministeeriumi poolt ministeeriumidele kooskõlastamiseks esitatud riikliku statistika seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu <http://eelnou.valitsus.ee/main#ATIfSkqS>

⁹ Õiguselguse huvides on vaja seaduses määrata Statistikaameti volitus, mida tal on andmekogude andmete kvaliteedi parandamiseks õigus teha. Samuti see, kuidas tagada riikliku statistika tegemiseks piisav andmekvaliteet. Kavas on kehtestada andmekirjelduse ja andmekvaliteedi kriteeriumid valdkonna eest vastutava ministri määrusega. Oluline on õigusaktiga määratleda andmete ja andmestike omadused või kriteeriumid, mis võimaldavad hinnata andmete autentsust, usaldusväärsust, terviklikkust ja kasutatavust. Praktika on näidanud, et üksnes juhiste ja juhendite andmisest ei piisa, et andmekogudes olevate andmete kvaliteet oleks piisav riikliku statistika tegemiseks ja üldisemalt teenuste osutamiseks.

juhtimist ning andmehalduse nendes juhendamist. Sellisel viisil on võimalik teha riiklikku statistikat võimalikult väikse halduskoormusega andmeesitajatele.

Andmehaldus hõlmab ülevaadet andmetest, andmekirjeldust ja metaandmete süsteemi, andmekvaliteeti, andmekaitset ja juurdepääsutingimuste haldust, andmete elukäiguhaldust, samuti andmearhitektuuri ning üldist valdkonna korraldamist. Üleriigilise korraldaja rolli Statistikaametile andmise eesmärgiks on esmalt vajadus andmehalduse tegevused tuua seni domineerinud infotehnoloogilisest vaateväljast enam sisu vaatevälja. Statistikaamet on andmetöötlemise osas sisuline kompetentsikeskus riigis. Riigiasutused peavad samuti määrama konkreetsetes organisatsioonides andmehalduse eest vastutaja¹⁰. Läbi **andmehalduse** saab Statistikaamet parandada riikliku statistika ning riigi juhtimisotsuste tegemiseks vajalike andmekogude ning andmestike kvaliteeti selliselt, et juba kogutud andmeid on võimalik kasutada ilma andmeesitajate halduskoormust suurendamata. Andmestike kvaliteedist sõltub ka andmeajamisteenuse kvaliteet.

Tabel 1: Indikatiivne ajakava tegevuskava valdkondade ja alategevuste ning poolaastate kaupa 2019-2021¹¹

	2019		2020		2021	
	I	II	I	II	I	II
1. Andmekirjeldus ja metaandmed						
1.1 Andmekirjelduse standardi koostamine						
1.2 Tehniliste metaandmete kasutamist ühtlustava standardi ja juhise koostamine						
1.3 Ülevaate omamine rahvusvahelistest valdkondlikest andmehaldusega seotud standarditest. Standardite ülevõtmine, tõlkimine ja juurutamine sh andmehaldusega seotud mõisted ja terminoloogia						
1.4 Klassifikaatorite ühtlustatud kirjelduste juurutamine ja klassifikaatorite haldussüsteemi uuendamine						
2. Andmestike ülevaade ja põhiantmete määratlemine						
2.1 Üleriigilise andmehalduse raamistiku rakendamine. Infoarhitektuuriliste valdkondlike mudelite rakendamine						
2.2 Andmekataloogi koostamise ja haldamise juhend						
2.3 Funktsionaalsusnõuded andmestiku haldamiseks						
2.4 Riigi infosüsteemis eri tüüpi andmestike haldamiseks infoarhitektuurilise lahenduse ja rakenduse loomine (Riigi infosüsteemi haldussüsteemi RIHA uuendamine)						
2.5 Riigi põhiantmete määratlemine						
2.6 Pilootprojektid – ülevaadete loomine andmestikest valitud asutustes (3-4 asutust või funktsiooni)						
3. Andmekvaliteet						
3.1 Andmekogude / infosüsteemide kvaliteedi tagamise juhise uuendatud versiooni koostamine						
3.2 Andmeanalüütikas sh statistikas vajaliku andmekvaliteedi tuvastamise ja kirjeldamise meetodika ja juhise loomine						
4. Andmete avaldamine / avaandmed						
4.1 Andmete usaldusväärsuse tagamise ja selle tuvastamise meetodika koostamine						
4.2 Anonümiseerimise ja pseudonümiseerimise ning teiste otsest tuvastamist mittevõimaldavale kujule viimise (otmimise) meetodite arendamine ja nende juurutamine						

¹⁰ Sellise vastutaja vajadus on tulnud rahvusvahelisest praktikast, et organisatsioonid määravad andmehaldurid, kes on erioskustega töötajad, vahendades organisatsioonis töötajate andmevajadust ja andmetöötlemise tehnilist poolt. Andmehalduse eest vastutaja ei ole organisatsiooni juht, vaid andmehalduse ülesandeid täitev spetsialist, keda on võimalik täiendkoolitada andmehalduse korraldamiseks. Asutus ei pea ülesande täitmiseks looma uut täiendavat töökohta, vaid uued ülesanded on võimalik anda ka olemasolevatele töötajatele.

¹¹ Arvestades Statistikaameti strateegia „Statistikaamet riikliku andmehalduse (data governance) juhtrollis“ 2018-2022 meetmetega ning lähtub riigi andmehalduse töörihmas läbi arutatud teemadest. Tabeli tähistuste selgitus:

 - poolaasta täpsusega märgitud tegevus/projekt, millel on konkreetne tulem/väljund
 - pidev tegevus
 - pidev tegevus, mille kestel on konkreetsemaid projekte

	2019		2020		2021	
	I	II	I	II	I	II
4.3 Andmetele nende avaldamisel lisatavate litsentside kokku leppimine ja unikaalsete identifikaatorite lisamine ning juhend nende kasutamiseks						
5. Andmete elukäiguhaldus						
5.1 Protsessi kui elukäigu haldus: funktsionaalsusnõuded data linage'i juurutamiseks						
5.2 Andmete väärtuse hindamine metoodika ja juhise väljatöötamine						
5.3 Asutuses andmestike repositooriumite pidamise nõuete või soovitude väljatöötamine						
5.4 Avaldatud andmestike haldamise ja säilitamise repositooriumi (andmearhiivi) loomise Statistikaametis						
6. Andmehaldur ja täiendkoolitus						
6.1 Andmehalduse ülesannete täitmiseks vajalike oskuste omandamiseks andmehalduri töökirjelduse ja koolitusprogrammi koostamine. Vajalike koolitusmaterjalide koostamine						
6.2 Täiendkoolituse läbiviimine						

Andmeajagamine on riikliku statistika seaduses uus mõiste. Andmeajagamine on andmete töötlemine teaduslikul või statistilisel eesmärgil. Andmeajagamisteenust osutatakse üksnes riigiasutuste vahel. Mõiste määratlus selgitab ka andmeajagamisteenuse eesmärgi, milleks on andmete edastamine riikliku statistika tegijale või riikliku statistika tegija poolt andmete edastamine või avaldamine. Andmeajagamine võimaldab kiiremat juurdepääsu teabele, mis on vajalik teadmispõhiste poliitiliste ja juhtimisotsustuste tegemiseks ja võimaldab esitada teavet, nt statistilise või analüütilise teabe esitamiseks asutuse kodulehel. Jagatavad andmed vajavad eeltöötlust, et nad oleks kooskõlas andmekaitse nõuetega. Andmeajagamisteenuse juurutamine võimaldab senisest paremini ellu viia andmete ühekordse riigile esitamise printsiipi ja kasutada kord juba esitatud andmeid erinevate riigi ülesannete täitmiseks.

Süsteemseks muutuseks on oluline tagada **sisuline koostöö eri osapoolte vahel**, et üle vaadata, milliseid andmeid tegelikult vaja, kas nende kogumine ja kasutamine on mõistlikult korraldatud, tugevdada suutlikkust andmemassiivi potentsiaali kasutada. Halduskoormuse vähendamisel suurema mõju saavutamiseks on oluline eri ministeeriumide/asutuste tegevuste jätkamine ja valdkondadeüleline laiendamine, minnes edasi andmekogude andmete korrastamisega võimaldamaks andmete rist-ja taaskasutamist, aruannete esitamiselt tehingupõhisele andmevahetusele, aruandlusinfo esitamise automatiseerimine masin-masin liidestega. Statistikaamet teeb ära suure töö kogu üleriigilise andmehalduse raamistiku uuendamiseks (sh ülevaade andmestikest, põhiandmete määratlus). **Halduskoormuse edasiseks süsteemseks vähendamiseks on oluline ministeeriumideüleline koostöö, milles riikliku andmehalduri rolli täitev Statistikaamet saaks olla eestvedajaks eri ministeeriumide/asutuste vahelise andmekogumise vähendamiseks**, näiteks andmevajaduste konsolideerimiseks vajaliku ühtse(te) taksonoomia(te) loomise eestvedamisega, andmestike sidumisele kaasaaitamisega. Mida enam taaskasutame andmeid, seda suurem ka vastutus/vajadus tagada ajakohaste andmete olemasolu ja andmekvaliteet. Statistikaametil on tugev potentsiaal olla koordineerivas rollis, et tagada nii ühtsed andmekirjeldused ja andmete kõrge kvaliteet, mis on andmete sidumise, taas-ja ristkasutamise ning halduskoormuse vähendamise eeltingimuseks ka eri haldusalades ja nende üleselt, mitte üksnes statistika tegemisega seotult. Võimalikud edasised tegevused selguvad 2019.a I kvartali lõpuks.

1.2. Avaandmete laialdasem kasutamine

Avaandmete kasutamine võimaldab lisandväärtuse loomist, sh uue statistika loomiseks ja vana statistikanäitajate parandamiseks, millega Statistikaametis tegeldakse igapäevaselt. Hetkel peamiselt kolme suunaga - elektriandmed, mobiilandmed ja veebikammimine. Bigdata kasutusvõimalused halduskoormuse vähendamiseks (va riiklik statistika Statistikaamet) on täna jätkuvalt piiratud tulenevalt probleemidest erinevate registritega, kus suurandmed võiksid aidata kaasa andmekvaliteedi parandamisele ja ka valdkondliku statistika parandamisele. Lisaks halduskoormusele on siin oluline suurandmete kaudu ka teenuste loomine ja

olemasolevate teenuste parandamine (nt ühistranspordi planeerimine mobiilandmete alusel). Antud valdkonna teekaart, kus Statistikaamet saaks eri valdkondi aidata, valmib eeldatavalt 2019. aasta I pooles.

1.3. Reaalaja majandus

Reaalaja majanduse^[1] ettevõtluskeskkonnas on e-riik proaktiivselt taustal toimiv ning aruandlus ja muud tehnilised tegevused ettevõtjatele unustatud. Ettevõtjatel on võimalik keskenduda oma ettevõtte kasvule, hoida kokku aega ja raha. Reaalaja majanduses liiguvad kvaliteetsed õiges vormis andmed reaalajas ettevõtete tarneahelates ja riigi erinevatesse asutustesse, mille tagab tehniliste liideste ühilduvus ja turuosalejate mõttemaailm^[2]. Jätkates standardiseeritud andmevahetuse lahenduste väljatöötamisega ning nende projektide *know-how*'d ühendades muuta ettevõtlusega seotud toimingud paberi- ning aruandlusvabaks reaalajas toimivateks tegevusteks, muutes ettevõtlusega seotud rutiinsed tugitegevused läbi standardiseeritud andmevahetuse nähtamatuks nii Eestis kui ka piiriüleselt. Reaalaja majandusega seotud edasised tegevused on kokkuleppimisel.

Teekaart kokkuvõtvalt:

- Statistikaamet riiklikuks andmehalduriks 2021, võimalike edasiste andmehalduse korrastamise tegevuste koordineerimise teekaart 2019 I kvartalis. Avaandmete teekaart 2019 I poolaastas

2. Majandustegevuse reguleerituse vähendamine

2.1. Majandushaldusõiguse uus kontseptsioon ja erinõuete revisjon

Majandushaldusõiguse kontseptsioon

Alustavale ettevõtjale turule ligipääsu eeldusena on Eestis eri ministeeriumide haldusalades 65 eriseadusega kehtestatud 180 tegevusluba ja 51 majandustegevusteate esitamise kohustus¹², mis hõlmavad kokku 1220 erinõude täitmist ning mille taotlemine ja andmine toimub 11 majandushaldusregistri¹³ kaudu. Nõuete keerukus ja rohkus takistab uute ettevõtjate turule tulekut ja piirab tegutsevate ettevõtjate võimalusi oma tegevust laiendada ning toob kaasa halduskoormuse. Info nõuete kohta on paljuski õigusaktide põhine ning ilma erialaseid teadmisi omamata raskesti arusaadav, olles killustunud ka eri infoallikate vahel. Teabe kättesaamine ühest kohast kasutajamugavalt ja nõuete lihtsustamine võimaldab suuremal hulgal ettevõtjatel teenust osutada, loob paremad eeldused konkurentsi tugevdamiseks, suurendab reeglite läbipaistvust, tööturu paindlikkust läbi tööjõuturule sisenemise hõlbustamise ning vähendab halduskoormust nii ettevõtjale kui ka riigile.

Laiemalt kogu majandushaldusõiguses on oluline majandustegevuse reguleerimise vähendamine, otsustusõiguse paindlikkus, halduskoormuse hindamine eri lahenduste kaalumisel. Sihiks on **majandustegevuse reguleerituse vähendamine tervikuna. Laiema raamistikuna on sisuliselt vaja majandushaldusõigust üle vaadata ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduses hoida üldprintsibiina suunda reguleerituse vähendamisele, otsustuspädevuse ruumi laiendamisele (mitte reguleerida väga detailse tasemeni kõike seaduses). Sealt edasi kõik eriseadustega kehtestatud teatamis- ja loakohustused koos nõuetega ministeeriumidega koos üle vaadata hindamaks, kas tänasel kujul on need endiselt asjakohaselt või on võimalik neid vähendada, tegevusloalt majandustegevusteatele üle minnes ja/või nõudeid vähendades.**

^[1] Reaalaja majandus (real-time economy) on olukord, kus tehingud ja andmed on digitaalselt töödeldavas vormis, seejuures reaalajas ja standardiseeritud kujul.

^[2] Reaalaja majanduse mõttepaberi algversioon

¹² Tegevusloa kohustuse korral ei tohi enne loa saamist sel majandustegevusalal tegevust alustada. Majandustegevusteate esitamise kohustuse korral võib tegevust alustada teavitades sel tegevusalal tegutsema asumisest.

¹³ Eriseadustes on ettenähtud järgmised MsÜS-i kohaldamisalasse kuuluvad registrid: ravimite käitlemise tegevuslubade register, tervishoiuteenuste osutajate register, Eesti hariduse infosüsteem, maaparandusalal tegutsevate ettevõtjate register, söödaregister, taimetervise register, sordiregister, taimekaitsevahendite register, põllumajandusloomade register, mahepõllumajanduse register ja väetiseregister

Põhjendamatute loakohustuste ja erinõuete vähendamine

Rakkerühma kokkuleppena analüüsisid ministriumid neljateistkümnes valdkonnas, kas neis kehtestatud erinõuded on senisel kujul vajalikud või on neid võimalik lihtsustada või vähendada, leides lihtsustusvõimalusi neist kaheteistkümnes. Erinõuete revisjoniga on vaja minna edasi majandustegevuse reguleerituse süsteemsemaks vähendamiseks ja üle vaadata ka teised tegevusload. Selle nurgakivina on alustatud Justiitsministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi koostöös majandushaldusõiguse kontseptsiooni väljatöötamisega. Kontseptsioonipaberi eesmärgiks on koostada põhimõtted, mille alusel viia läbi tegevuslubade ja neis sisalduvate nõuete analüüs eesmärgiga vähendada majandustegevuse loakohustust, kaotades ära tegevusload valdkondades, kus need ei ole enam asjakohased ühiskonna heaolu ja julgeoleku tagamisel või ei tulene kohustused Euroopa Liidu õigusest. Samuti on eesmärgiks muuta teatamiskohustuse täitmine lihtsamaks. Vähendada koormust teatamiskohustuste vähendamisega või küsitavate andmete vähendamisega. Asendada majandustegevusteate esitamise nõue tegevusala valikuga ettevõtte asutamisel äriregistris, lugedes tegevusala valik majandustegevusteate esitamiseks. Tegevusala valimisega äriregistris on ettevõtja väljendanud oma tahet tegutseda konkreetsetes teenuse osutamise valdkonnas ning täiendav teatamine ei ole vajalik.

Antud muudatused annavad võimaluse üle vaadata ka majandushaldusregistrite võimaliku ühendamise/ettevõtjale „ühe akna“ põhimõtte rakendamise, eesmärgiga lihtsustada ettevõtjal majandustegevuse nõuete täitmiseks vajalike andmete esitamist ning soodustades ühekordselt andmete küsimist.

Valdkonnaspetsiifiliste nõuete ja kohustuste ülevaatamise kõrval on oluline ka riigi toimimise tugevdamine läbi **järelevalveliste** tegevuste kompetentsipõhise konsolideerimise. Näiteks on 2019. aastast kavas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusalas ühendada Tehnilise Järelevalve Amet ja Tarbijakaitseamet, Keskkonnaministeeriumi haldusalas Keskkonnainspeksioon ja Keskkonnaamet.

Kokkuvõtvalt teekaart:

- Majandushaldusõiguse väljatöötamiskavatsus 2019, seaduseelnõu 2020
- Muudatused eriseadustes 2021-2023, tänastes registrites vajalike arenduste teostamine

3. Riigi sisebürokratia vähendamine

Riigi sisebürokratia vähendamist koordineerib Rahandusministeerium riigireformi tegevuskava raames. Riigihalduse minister teeb valitsusele ülevaate avaliku sektori sisese bürokraatia vähendamisest 2019. a kevadel.

Vähendame riigi sisebürokratiat riigireformi tegevuste elluviimisega

On oluline järjepidevalt analüüsida riigiasutuste tegevuse eesmärgipärasust, lihtsustada ja optimeerida töö- ning teenusprotsesse. Piiratud ressursside tingimustes tuleb kriitiliselt üle vaadata teenused, protsessid ja asutuste vaheline tööjaotus, et inimestele ja ettevõtetele avaliku teenuse pakkumise võimekus suureneks, kasutataks tõhusamalt ja mõjusamalt olemasolevaid ressursse ning pakutav teenus vastaks ühiskonna ootustele ka pikemas perspektiivis. Riigi sisemine töökorraldus mõjutab riigi haldusorganisatsiooni tegevuse efektiivsust ja tõhusust ning on seega oluline horisontaalne teema, mida kõigis riigireformi tegevustes kajastada. Peamised tegevused, mis aitavad kaasa riigi sisebürokratia vähendamisele:

- Pikaajaliste arengusuundade kokkuleppimine ja strateegilise juhtimise korrastamine (sh. tegevuspõhine eelarvestamine)
- Ühtne valitsemine
- Valdkondlike pädevuskeskuste moodustamine

- Juhtimise ja tugivaldkonna tõhustamine ning rakenduslike ülesannete täitmise liigutamine ametite jt allasutuste tasandile
- Tugiteenuste optimeerimine
- Riigimajade loomine maakonnakeskustesse
- Teenuste ja protsesside sisuline integratsioon
- Avalike teenuste pakkumine vajaduspõhiselt
- Registripõhised teenused (elukaaresündmused)

Aitame asutustel oma sisemisi protsesse bürokraatia vabamaks muuta

Liigselt bürokraatlikud normid ei eksisteeri mitte ainult asutuste (või riigi ja ettevõtte/ kodaniku) vahel, vaid tihti peale ka ühe asutuse sees, organisatsiooni erinevate osakondade või piirkondlike büroode ebatõhusalt korraldatud töö tulemusena. On asutusi, kes rakendavad hangete korraldamisel või struktuurifondide rahade rakendamisel seadusest tulenevast miinimumist oluliselt rangemaid reegleid, nõuavad majasiseselt liigseid kooskõlastusringe, kujundavad liigselt bürokraatlikud poliitikakujundamise protsessid või ei ole võtnud kasutusele uudseid IT-lahendusi. Asutusesisese bürokraatia vähendamiseks on vaja tegeleda:

- protsesside kaardistamise ja protsessidest „raiskajate“ ülesleidmise ja kõrvaldamisega;
- dubleerimise vähendamise ja andmete ühekordse küsimise põhimõtte juurutamisega;
- aruandluse kogumise ja analüüsimise ülevaatamisega;
- IT lahenduste arendamisega.

Rahandusministeerium suunab organisatsioone sisemiste bürokraatlike nõuete vähendamisega tegelema, kuid teostus ja soov nende teemadega tegelda peab tulema asutuse juhtkonnalt.¹⁴

Viime ellu programmi, millega vähendada kodanike halduskoormust riigiga suhtlemisel

2015. aastal alanud nullbürokraatia projektis on siiani olnud tähelepanu all bürokraatia vähendamine nii riigi omavahelises suhtluses, kui ka riigi ja ettevõtjate vahelises suhtluses. Lisaks oleks vajalik keskselt küsida ka kodanike arvamust kliendikesksemate teenuste arendamiseks ning riigiga suhtlemise lihtsustamiseks. Selleks planeerib Rahandusministeerium 2019. aastal läbi viia ideekorje, kus kõik soovijad saavad esitada ettepanekuid halduskoormuse vähendamiseks riigiasutustega suhtlemisel. Rahandusministeerium koos puudutatud osapooltega analüüsib esitatud ettepanekud läbi, jagab need suuremateks teemakimpudeks ning moodustab töörühmad esitatud ideede elluviimiseks.

Bürokraatia vähendamise mõtteviis peab saama valitsussektori igapäevase töö osaks

Nullbürokraatia programmi vältel on mitmed asutused teinud koostööd bürokraatia vähendamiseks ning asutustes on hakanud levima arusaam, et iga uue protsessi kujundamisel või olemasolevaid protsesse ümber vaadates peaks tähelepanu pöörama ka halduskoormuse vähendamisele. Rahandusministeerium jätkab bürokraatia vähendamise kasutajalugude kommunikatsiooni avalikkusele tuues näiteid erinevatest algatustest ja projektidest, mis on aidanud valitsussektoris bürokraatiat vähendada. Samuti jääb avatuks võimalus esitada jooksvalt uusi ettepanekuid riigiasutuste vahelise bürokraatia vähendamiseks e-posti aadressil nullbyrokraatia@fin.ee. Sellele aadressile esitatud ettepanekud analüüsitakse puudutatud osapooltega läbi ning mõistlikud ja teostatavad ettepanekud võetakse ka jooksvalt töösse. Ettepanekute elluviimist seirab Rahandusministeerium.

¹⁴ Rahandusministeerium toetab organisatsiooni arendamise, tervikliku juhtimissüsteemi väljatöötamise ning asutusesisese bürokraatia vähendamiseks vajalike tegevuste läbiviimist keskvalitsuse organisatsioonides ja sotsiaalkindlustusfondides läbi haldusvõimekuse meetme „Institutsionaalse ja organisatsioonide võimekuse tõstmine“.

4. Koordinatsioonimehhanism

4.1. Halduskoormuse hindamise institutsionaliseerimine valitsuse õigusloomemenetluses

Mistahes poliitikaalgatuse puhul on oluline teada, milliseid mõjusid see endaga kaasa toob. Halduskoormus tekib eri valdkonnapoliitikate kujundamise käigus, mistõttu tuleb reaalsete tulemuste ehk koormuse vähenemise saavutamiseks sellega tegeleda kõigi valdkondade poliitikakujundajatel, et koormuse kasvu ära hoida alles kavandatavates muudatustes-algatustes ja otsida võimalusi koormust vähendada juba kehtivates regulatsioonides ja praktikates. Sisulised lahendused, mil viisil vähendada halduskoormust ja suurendada õigusselgust, peavad tulema valdkonnapoliitikatest. See peab olema laiem eesmärk ja suund kõigile ministeeriumidele valdkonnapoliitikate kujundamisel. Seda peab toetama kogu valitsuse pühendumus mõjude hindamise suuremale väärtustamisele, eri osapooltele kaasneva koormuse hindamisele eesmärgiga järjepidevalt koormust vähendada, mida võetakse arvesse ka poliitikavalikute langetamisel.

Eesmärgiks on poliitikakujundamise kvaliteeti suurendada kvaliteetse mõjuhindamisega, et poliitikavalikud oleksid tasakaalustatult analüüsitud, et teaksime mida nende elluviimine endaga kaasa toob ja saaksime langetada kaalutletud valiku alternatiivide vahel. Soovitava sisulise poliitikaeesmärgi saavutamise kõrval on oluline teada ka seda, milline halduskoormus nii poliitika subjektidele kui riigile sellega kaasneb.

Tugevdamiseks halduskoormuse hindamise saamist igapäevase töö loomulikuks osaks, on vajalik see institutsionaliseerida valitsuse õigusloomemenetluses läbi uue eelnõude infosüsteemi (EIS)¹⁵ arenduse. Tugevdamiseks halduskoormuse hindamise igapäevast praktikat saab põhiraskus olema ministeeriumide poliitikakujundajate nõustamisel halduskoormuse hindamisel juba enne, kui eelnõu EISi jõuab. Seda toetab oskuste õppe võimalus ja halduskoormuse hindamist koordineerivate Rahandusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolne ministeeriumide nõustamine halduskoormuse hindamisel. Paralleelselt EISi arenduse ettevalmistamisega on Justiitsministeeriumi eestvedamisel kavandamisel ka õiguslooja töökeskkond hõlbustamaks eelnõude väljatöötamist, millesse on vajalik integreerida samuti halduskoormuse hindamise koht/“aken“ ja lisatakse halduskoormuse hindamise juhendid. See on oluline toetamiseks halduskoormuse hindamist, et olles kehtestanud kohustuse mõju hinnata oleks juures ka juhend, kuidas seda kohustust täita.

Järgmises etapis EIS kooskõlastusringil on oluline luua EISi halduskoormuse hindamise tulemuste väljatoomiseks vastav koht (nt konkreetne „aken“) ja sarnane „aken“ võiks olla ka valitsuse istungite infosüsteemis (VIIS)¹⁶ andes ülevaate ka eelnõuga kaasnevast halduskoormusest. See tagab suurema tähelepanu mõjude hindamise möödapääsmatusele kui ka kvaliteedile olles otsustajate silme ees eri õigusloomemenetluse etappide vältel. See soodustaks tänasest enam mõjusid hindama ning aitaks ka otsustajatel eelnõudega kaasnevaid mõjusid paremini hoomata.

4.2. Halduskoormuse hindamise koordineerimise eest vastutavad ministeeriumid

Nõustamine ja seire koordineerimine

Vabariigi Valitsuse reglement ning hea õigusloome ja normitehnika eeskiri (HÕNTE¹⁷) kohustavad eelnõude ettevalmistamisel analüüsida eelnõuga kavandatavate muudatuste mõjud¹⁸. Kõige olulisem on murda **mõtteviisi**, et halduskoormust alati ei hinnata, kuna see võib näidata kulude kasvu või muul moel nõrgendada juba otsustatud muudatuste elluviimist. Kui avalik hüvis (nt ohutus) on selgesti kaalukas, saabki see üles kaaluda suurema koormuse. See aga ei tähenda, et koormust hinnata pole vaja.

Justiitsministeerium on tänaseks juba mitu aastat teinud **kooskõlastamisringi käigus statistikat mõjude hinnatuse kohta eelnõudes**, millele tuginevalt on joonistunud koondpilt, kui paljude eelnõudega on aasta kokkuvõtteks koormust lisatud kodanikule, erasektorile või riigile endale.

¹⁵ <http://eelvoud.valitsus.ee/main#LQq1n3bW>

¹⁶ <https://www.riigikantselei.ee/et/valitsuse-toetamine/valitsuse-too-korraldamine>

¹⁷ <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122011228>

¹⁸ https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/mhm_03-12-12.pdf

Alates 2018. aastast seirab ja nõustab Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium ettevõtjate halduskoormuse hindamist ja Rahandusministeerium riigi halduskoormuse hindamist. Justiitsministeeriumi, Rahandusministeeriumi ning Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumi seiretöö halduskoormuse hindamise osas **konsolideeritakse** samadele alustele ja edaspidi tekib Justiitsministeeriumi, Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Rahandusministeeriumi koostöös sama eelnõu kohta tervikpilt, kus Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium annab hinnangu ettevõtjate halduskoormuse osas, Rahandusministeerium hinnangu avalikule sektorile kaasneva halduskoormuse osas ja Justiitsministeeriumi üldpild kogu mõjude hinnatuse kohta. EISI ja õiguslooja töövahendisse on võimalik integreerida ka juhendid, et kolme ministeeriumi koostöö tagaks eeldatavalt ka halduskoormuse hindamise praktika tugevnemise ministeeriumites.

Baasmetoodikad

Aruandluskohustuste või andmeedastuse muutmisel saab lihtsa põhimetoodikana kasutada standardkulu mudelit (ajakulu), erinõuete koormavuse hindamisel erinõuete hindamise näidismetoodikat (nõuete täitmise kulu), ettevõtja kogukoormuse hindamisel kasutajalugu, piiriülese teenusepakkumise puhul klienditeekonda. Metoodikaid võib kasutada kombineeritult, peamine on hinnata, millise koormuse toovad kavandatavad muudatused eeldatavalt endaga kaasa, et poliitikakujundamisel langetada läbikaalutud otsuseid.

1. Aruandlus-ja infokohustuste halduskoormuse hindamine

2017. aastal läbiviidud halduskoormuse monitoorimise eelanalüüsi¹⁹ järel dustes soovitati minna halduskoormuse keskse hindamise teed (so kõik hindaksid halduskoormust sama meetodi alusel), rõhutades hindamiste ühtsetel alustel teostamise ja võrreldavuse olulisust, ning hinnati standardkulu mudelit kõige paremini rakendatavaks metoodikaks. Rakkerühmas arutati, kuidas halduskoormuse läbiva mõõtmiseni jõudmiseks edasi liikuda ja peeti oluliseks, et tegevusteks tuleb planeerida piisavalt ressursi ning võimekuse kasvu on vaja toetada juhendite, koolituste jms vahenditega. Lepiti kokku, et olulisemates valitsemise protsessides (tulumuseelarvestamine, teenuste arendamine, õigusaktide mõju analüüs) on otstarbekas kasutada halduskoormuse ühtset metoodikat (mille aluseks on standardkulu mudel koos investeringute arvestamisega) ning eri valdkondi kureerivad asutused vastutavad andmete kogumise, töötlemise ja kasutamise eest otsustusprotsessides ja teenuste arendamises.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium pakub ministeeriumidele halduskoormuse hindamisel vajadusel metoodilist tuge ja nõustamist. 2018.a kevadel algas mahukas moodulipõhine poliitikakujundamise oskuste arendamise programm²⁰ kokku 700 poliitikakujundajale ja analüütikule riigiasutustest, kohalikest omavalitsustest ning kolmandast sektorist, mis hõlmab erinevate mõjuhindamise metoodikate õpet ning protsessijuhtimise ja kaasamise oskuste arendamist, kestes moodulipõhisena 2 aastat kuni 2020.

Halduskoormuse hindamise metoodika:

- 1) Halduskoormuse monitoorimise eelanalüüs, 2017
- 2) Standardkulu mudeli juhend²¹, infokohustuse muutuse hindamise juhend²²

2. Valdkonnapõhiste erinõuete koormavuse hindamine

2016. aastal kaardistas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium tegevusalad, kus on seadusega kehtestatud loa- või majandustegevuste esitamise kohustus ja nendega seotud nõuded, keskendudes

¹⁹ Halduskoormuse monitoorimise eelanalüüs. Lõpparuanne. AS PricewaterhouseCoopers Advisors (PwC). 2017

²⁰ <http://www.praxis.ee/tood/poliitikakujundamise-oskuste-arendamise-programmi/>

²¹ Standardkulu mudeli kokkuvõte_E

²² Infokohustuse halduskoormuse mu

majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse (edaspidi MsÜS) kohaldamisalasse jäävatele tegevusvaldkondadele. Töötati välja hinnanguskaala nõuete koormavuse ja keerukuse kohta ning näidismetoodika erinõuete kulukuse hindamiseks. 2016.a juunis valmis konsultatsioonifirma Ernst ja Young Baltic AS pilootuuring, mille käigus arvutati välja viie majandustegevuste ja tegevusloaga kaasnevad keskmised kulutused ettevõtjale.

Erinõuete koormavuse hindamise metoodika:

- 1) Erinõuete kaardistus, 2016²³
- 2) Uuring erinõuete maksumuse arvutamiseks loakohustusega tegevusaladel, 2016²⁴
- 3) Erinõuete hindamise näidismetoodika juhend²⁵

3. Ettevõtete tervikkoormuse hindamine

Kui nullbürokratia alguses koguti bürokraatia vähendamise ettepanekuid ettevõtjatelt ja järgmise sammuna oleme tegelenud sellega, et hinnata ära, kui palju ajaliselt/rahaliselt on konkreetsete ettepanekute elluviimise tulemusena halduskoormus vähenenud, siis edasi on vaja minna süsteemsemaks ja analüüsida ettevõtete tervikkoormust riigiga suhtlemisel. Selleks **minnes ühe konkreetse nõude või aruandega seotud halduskoormuse vähendamise ettevõtte kui terviku halduskoormuse vähendamisele** ehk paneme kokku ettevõtte vaates halduskoormuse tervikpildi riigiga suhtlemisel. Jätkuna senisele rakkerühma tööle viisimegi 2018.a koostöös Kaubandus-Tööstuskojaga läbi sellised piloothindamised ettevõtjatega.

Valimiks võeti nn tipp-eksportöörid (lähtuvalt ekspordi kasvu toetamise eesmärgist), et nende tervikkoormuse kaardistamisega leida üles valukohad, kus on ettevõtjate hinnangul halduskoormus suurim ja koormavaim (alati ei lange kokku ajaliselt kõige ajakulukam ja ettevõtja hinnangul koormavaim/ebamõistlikem).

4.3. Valitsuse tervikvastutus

Justiitsministeeriumi andmetel (tuginedes seaduseelnõude koostajate hinnangule)²⁶ on viimase kolme aasta jooksul ettevõtjate halduskoormust vähendavate väljatöötamiskavatsuste ja eelnõude arv kasvanud. 2016. aastal oli ettevõtjate halduskoormust kasvatavaid ja kahandavaid eelnõusid peaaegu võrdselt (mõlemat 18%), siis tänava on halduskoormust kahandanud iga viies eelnõu (20%), kasvatanud aga iga seitsmes (14%). Seaduseelnõud pigem kahandavad kui kasvatavad kodanike halduskoormust. Eelnõude mõju avaliku sektori töökoormusele on püsinud stabiilne, kus töökoormust kahandab iga viies eelnõu ja kasvatab iga kolmas-neljas, kuigi otsides pidevalt võimalusi avaliku sektori kulusid kokku hoida, peaks seadusloome avaliku sektori töökoormust pigem vähendama.

²³ https://www.mkm.ee/sites/default/files/content-editors/failid/NullByrokraatia/p_4_erinouete_kaardistuse_ulevaade.pdf

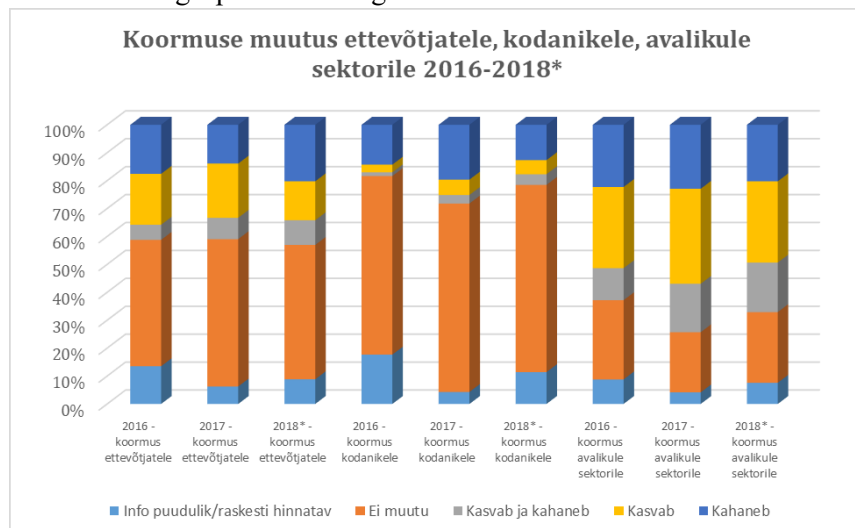
²⁴ https://www.mkm.ee/sites/default/files/content-editors/failid/NullByrokraatia/ey_mkm_erinoued_2016_final.pdf

Erinõuete

²⁵ maksumus lühijuhend

²⁶ Ettekanne "Õiguspoliitika arengusuundade aastani 2018" elluviimise kohta 2018. aastal

Halduskoormuse vähenemise kui horisontaalse eesmärgi saavutamiseks on oluline seada see **eesmärgiks valitsuseüleselt ja tagada valitsusele pidev ülevaade**, kuivõrd selle eesmärgi poole reaalselt liigutakse. Ametisoleva valitsuse juude eraldi koordinaatsioonikogu loomiseks puudub vajadus lisades halduskoormuse regulaarne iga-aastane ülevaade valitsuse majandusarengu komisjoni päevakorda, mille ülesandeks ongi kujundada Vabariigi Valitsuse pädevuses olevates küsimustes majandus- ja konkurentsivõimepoliitilisi seisukohti²⁸. See võimaldab tuua kord aastas tervikpildis ülevaate valitsuse tasemele näitamaks, kas valitsuse ettevalmistatavate seaduseelnõudega on halduskoormus tervikuna vähenenud või suurenenud.

Oluline on sarnase koordinaatsioonimehhanismi jätkamine/uuendamine ka tulevaste valitsuste ametisse asudes. Halduskoormuse temaatika toomine valitsuse päevakorda võimaldab anda ka ettevõtjatele ja teistele osapooltele võimaluse kaasa rääkida ja võimaldaks süsteemset ülevaadet halduskoormuse muutumisest tervikpildis nii ettevõtjatele, kodanikele kui ka riigile (sh foorumit kaalukamate muudatuste või probleemide läbiarutamiseks).

Teekaart kokkuvõtvalt:

- Tuua iga-aastaselt valitsuse tasemele ülevaade valitsuse ettevalmistatavates seaduseelnõudes halduskoormuse suurenemise/vähenemise kohta (nt valitsuse majandusarengu komisjoni kaudu).
- Halduskoormuse hindamise institutsionaliseerimine valitsuse õigusloomemenetluses läbi uue EIS arenduse (juhul kui arendatakse ka eraldi õiguslooja töövahend, siis ka selles). EIS lähteülesanne valmib 2019, EIS arendus eeldatavalt 2020.
- Halduskoormuse hindamist nõustavad-seiravad Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ettevõtjate halduskoormuse osas ja Rahandusministeerium avaliku sektori halduskoormuse osas, mõjude hindamist tervikuna koordineerib ja seirab endiselt Justiitsministeerium. Seiratakse ühtsetel alustel, millest tekib valitsuse seaduseelnõude kohta tervikpilt halduskoormuse hinnatuse kohta. Välja on töötatud juhendmaterjalid. Mõjuhindamise meetodikate õppe 2-aastane programm nii avalikule kui kolmandale sektorile kestab 2018-2020.

²⁷ <http://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/db5e7875-9f6f-4942-9a7f-a1cc8863cef3#H52sspDK>

²⁸ Komisjoni ülesanded on 1) kujundada Vabariigi Valitsuse pädevuses olevates küsimustes majandus- ja konkurentsivõimepoliitilisi seisukohti; 2) juhtida riigi konkurentsivõime kava koostamist ja elluviimist; 3) koordineerida täidesaatva riigivõimu asutuste tegevust majandus- ja konkurentsivõimepoliitika elluviimisel; 4) vajaduse korral koordineerida majandust ja konkurentsivõimet mõjutavate riigi eraõiguslike isikute (nt Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus) tegevust; 5) analüüsida ja hinnata riigi konkurentsivõime ja majanduse olukorda; 6) täita muid Vabariigi Valitsuse antud ülesandeid.

II osa

RAKKERÜHMA TÖÖ ARUANNE

RAKKERÜHMA EESMÄRGID JA TEGEVUS

Nullbürokratia ettepanekute reaalne elluviimine eeldab paljude ministeeriumite koordineeritud tegevust. Bürokratia vähendamise algatus puudutab enamuse ministeeriumite, mitmete ametite ning põhiseaduslike institutsioonide (Eesti Pank) ja avalik-õiguslike institutsioonide (Haigekassa) tegevust. 31. märtsi 2016 otsusega moodustas Vabariigi Valitsus bürokratia vähendamise rakkerühma, kuhu kuuluvad institutsioonide esindajad, kelle vastutusalasse ettepanekud valdavalt kuulusid, ja ettevõtjate esindajad. Vabariigi Valitsus moodustab rakkerühmi valdkondades, mis puudutavad mitut ministeeriumi ja eeldavad ministeeriumidevahelist head koostööd²⁹. Erinevalt teistest loodud rakkerühmadest ei ole eesmärgiks mõnes prioriteetses poliitikavaldkonnas koos ekspertidega ja huvigruppidega lahenduste väljatöötamine, vaid konkreetsete ettepanekute ja tegevuste realiseerimise toetamine ja koordineerimine.

Rakkerühma ülesanne on tagada ettevõtjate organisatsioonide tehtud bürokratia vähendamise ettepanekute elluviimine ning ettevõtjatele riigiga suhtlemisel ja regulatsioonide nõuetest tekkiva koormuse ning avaliku sektori sisese bürokratia pideva vähendamise mehhanismi väljatöötamine ja rakendamine:

- 1) avaliku sektori organisatsioonipõhiste kavade (projektide) väljatöötamine bürokratia vähendamise ettepanekute elluviimiseks, sh ettepanekute tegemine seaduste muudatusteks ja asutuste vahelisteks algatusteks;
- 2) bürokratia vähendamiseks tehtud ettepanekute elluviimiseks vajalike IT-arenduste taotluste väljatöötamise koordineerimine;
- 3) tehtud ettepanekute halduskoormuse hindamise koordineerimine;
- 4) bürokratia vähendamise monitori, mis tagab tulemuste regulaarse seire ja loob võimaluse uute ettepanekute tegemiseks, käivitamine;
- 5) ettevõtjatele regulatsioonidest tuleneva koormuse vähendamiseks ettevõtjate organisatsioonide poolt tehtud poliitika muudatuste ettepanekute analüüsi koordineerimine ja poliitika muudatuste soovitude esitamine vastutavatele ministritele;
- 6) erinõuete (tegevuslubadest tulenevad kohustused ja infokohustused) vähendamise võimaluste analüüs ja soovitude esitamine vastutavatele ministritele erinõuete kaotamise ja vähendamise prioriteetide osas;
- 7) avaliku sektori sisese bürokratia vähendamise plaani koostamine ja asutuste tehtud ettepanekute elluviimise koordineerimine.

Sisuline töö bürokratia vähendamise ettepanekute ja erinõuete vähendamise võimaluste analüüsimisel (sh halduskoormuse hindamine, IT-arendusprojektide väljatöötamine) tehakse ministeeriumite poolt. Rakkerühmal on protsessi juhtiv ja tööd koordineeriv roll, mis hõlmab vajadusel ka sisulist tuge ettepanekute elluviimiseks ja saavutatud tulemuste seiret. Ülesannete täitmiseks on rakkerühmal õigus kaasata oma töösse eksperte ja teiste organisatsioonide esindajaid. Rakkerühma ettepanekute elluviimine toimub tavapärase eelnõude menetlemise korra järgi vastavalt selle ministeeriumi eestvedamisel, kelle haldusalasse eelnõu kuulub. Rakkerühma liikmeteks on eri partnerorganisatsioonide esindajad ja ministeeriumid on esindatud asekanterite tasemel:

- 1) Rakkerühma juht Liis Kasemets
- 2) Rahandusministeeriumi halduspoliitika asekanter Raigo Uukkivi
- 3) Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi siseturu asekanter Kristi Talving
- 4) Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi side ja riigi infosüsteemide asekanter Siim Sikkut
- 5) Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majandusarengu asekanter Viljar Lubi

²⁹ Vabariigi Valitsuse 28. aprilli 2011. a istungi protokollilise otsuse kohaselt moodustatakse rakkerühmi valdkondades, mis puudutavad mitut ministeeriumi ja eeldavad ministeeriumidevahelist head koostööd.

- 6) Keskkonnaministeeriumi halduse asekanstler Margit Martinson
- 7) Sotsiaalministeeriumi e-teenuste arengu ja innovatsiooni asekanstler Kalle Killar
- 8) Justiitsministeeriumi õiguspoliitika asekanstler Kai Härmand
- 9) Eesti Panga statistikaosakonna juhataja Jaanus Kroon
- 10) Haigekassa kliendisuhtluse osakonna juhataja Terje Kalamees
- 11) Eesti Kaubandus-Tööstuskoja poliitikakujundamise ja õigusosakonna juhataja Marko Udras
- 12) Eesti Töandjate Keskliidu kommunikatsioonijuht Andres Kask
- 13) Teenusmajanduse Koja juhataja Evelyn Sepp

Nullbürokratia ettepanekute elluviimist jälgib ministrite komisjon, milles osalevad ka ettevõtjate katusorganisatsioonide esindajad. Ettepanekutega, mis minnes kaugemale bürokraatia vähendamisest eeldaksid poliitika muutust, tegeles samuti ministrite komisjon. Rakkerühm tegi ministrite komisjonile kaks korda aastas ülevaate ettepanekute elluviimise seisust. Ühisalgatus peegeldub ka ministrite vahelises vastutuse jagatuses, kus riigireformi eest vastutav riigihalduse minister seisab hea avaliku sektori sisese bürokraatia vähendamise eest, tehes vastavaid ülevaateid ka valitsusele. Tervikvastutus kogu rakkerühma töö ja nullbürokratia algatuse elluviimise eest lasub majandus- ja taristuministril, kes annab sellest valitsusele ülevaate iga aasta. Ministrite komisjoni kuuluvad:

- 1) majandus – ja taristuminister Kadri Simson
- 2) ettevõtlus ja infotehnoloogiaminister Rene Tammist
- 3) rahandusminister Toomas Tõniste
- 4) riigihaldusminister Janek Mägi
- 5) Eesti Töandjate Keskliidu juhataja Toomas Tamsar
- 6) Eesti Kaubandus-Tööstuskoja direktor Mait Palts
- 7) Komisjoni kohtumistel on osalenud ka siseminister (välistöõjõuga seonduvalt) ja keskkonnaminister Siim Kiisler (keskkonnateemad) vastavalt arutlusel olnud teemadele.

Rakkerühma tegevust rahastatakse ühtekuuluvusfondide 2014–2020 rakenduskava prioriteetse suuna 12 “Haldusvõimekus” meetmest 12.2 „Poliitikakujundamise kvaliteedi arendamine“. Rakkerühma tegevust viib ellu rakkerühma juht, keda vastavalt valitsuse otsusele toetavad Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi siseturu osakond ning Rahandusministeeriumi riigihalduse ja avaliku teenistuse osakond.

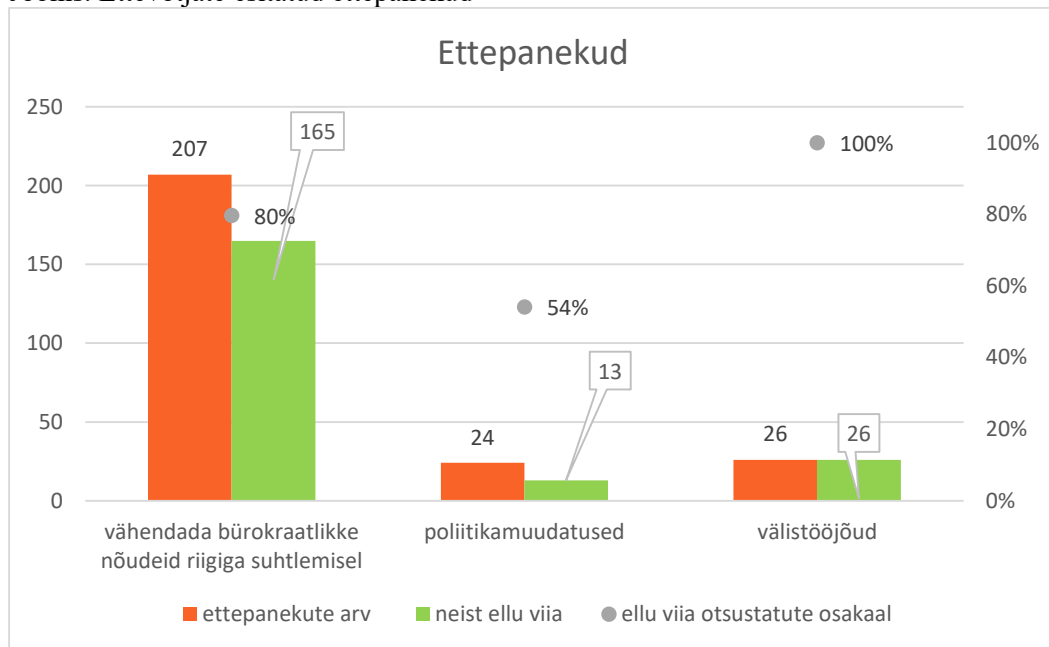
TEGEVUSSUUNDADE TULEMUSTE ÜLEVAADE

Nullbürokratia rakkerühma suuremateks tegevussuundadeks olid bürokraatia ja halduskoormuse vähendamine riigiasutustega suhtlemisel, majandustegevust põhjendamatult piiravate erinõuete kaotamine ning riigi sisebürokratia vähendamine, mis omakorda hõlmavad erinevaid tegevusi. Rakkerühm on loonud bürokraatia vähendamise ettepanekute elluviimise tulemuste seire kõrval ka võimaluse uute ettepanekute esitamiseks ja need jooksvalt töösse võtnud. Väljapaistvaim neist on Eesti Töandjate Keskliidu algatatud välistööjõu nullbürokratia projekt, mille raames tehtud ettepanekute elluviimine on samamoodi rakkerühmas töösse võetud.

Ettepanekute reaalne elluviimine ja bürokraatia vähendamise muutmine püsivaks eesmärgiks eeldab paljude ministeeriumite koordineeritud tegevust. Vaja on muuta õigusakte, ministeeriumite ja allasutuste töökorraldust, tugevdada koostööd ka riigi-ja avalik-õiguslike asutuste vahel (nt Aruandlus 3.0), tellida IT-arendusi. Rakkerühm on pakkunud platvormi koostööks ettepanekute elluviimiseks ja nende elluviimise jälgimiseks, valmistanud ette ministrite ja ettevõtjate ühiseid kohtumisi. Arvestades kõikide tegevussuundade lõikes laekunud ettepanekuid ja tegevusi on rakkerühm tegelenud enam kui 1300 ettepanekuga, otsides võimalusi nende elluviimiseks.

Ettevõtjate tegevust otseselt puudutavate muudatuste elluviimine hõlmas ettevõtjate tehtud ettepanekuid aruandluskoormuse ja riigi andmevajaduse ülevaatamiseks (207), ettevõtjate esitatud ettepanekuid poliitikamuudatusteks (bürokratia vähendamisest laiema ettepanekud, 24), Töandjate Keskliidu algatatud välistööjõu Eestisse värbamise lihtsustamist puudutavaid ettepanekuid, mida Keskliit ise ettevõtjatelt kogus ja analüüsis ning seejärel 26 ettepanekut esitas, ning jooksvalt lisandunud ettepanekud, mis samuti on jooksvalt töösse võetud (23). Kokku esitasid ettevõtjaid seega 280 ettepanekut. Ettepanekute teostatavuse analüüsimise tulemusena lubasid ministeeriumid ja teised vastava valdkonna kureerimise eest vastutavad asutused bürokraatia vähendamisele suunatud ettepanekutest ellu viia 80%, poliitikamuudatuste ettepanekutest otsiti lahendusi ligi 2/3-le ja välistööjõudu puudutavatest ettepanekutest loodetakse ellu viia valdav enamus.

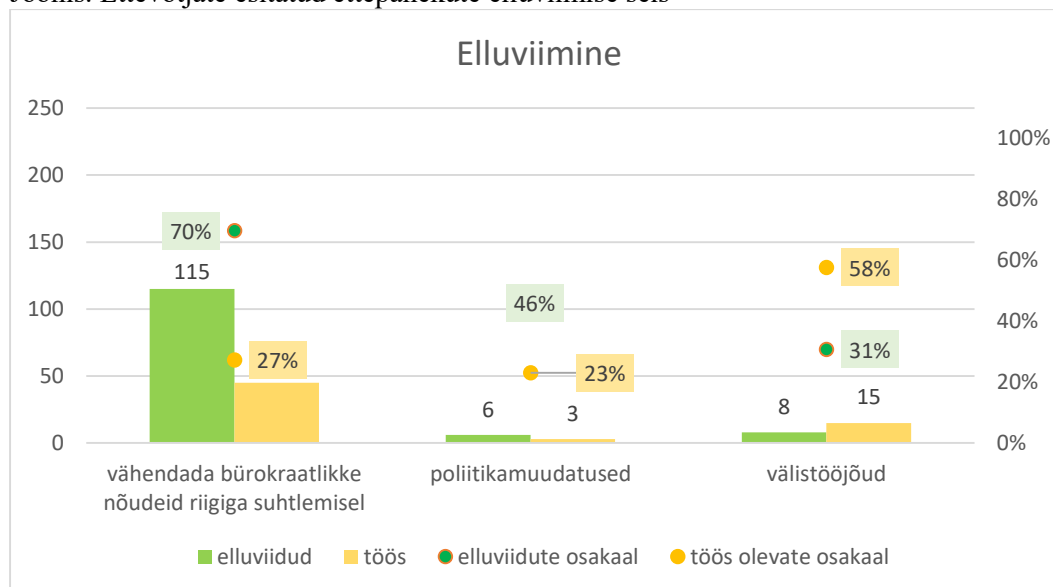
Joonis. Ettevõtjate esitatud ettepanekud

Teine otseselt ettevõtjate tegevust mõjutav rakkerühma tegevussuund oli majandustegevusele seatud erinõuete vähendamine. Siin oli rakkerühma kokkuleppeks, et iga ministeerium, kelle haldusalas on erinõudeid kehtestatud, analüüsib vähemalt ühes valdkonnas, kas erinõudeid on võimalik vähendada või lihtsustada. Enamuses analüüsitud valdkondades leidsid ministeeriumid lihtsustusvõimalusi ja neis kõigis plaanitakse need ka realselt ellu viia.

Eraldi tegeleti ka riigi sisebürokratia vähendamisega. Avaliku sektori sisese bürokratia vähendamiseks esitasid erinevad valitsusasutused, põhiseaduslikud organisatsioonid, kohalikud omavalitsused kokku 963 ettepanekut. Ellu viia otsustati 418 ettepanekut, millest tänaseks on elluviidud 46% (192) ja töös 33% ettepanekutest, jooksivaid küsimusi 13%.

Joonis. Ettevõtjate esitatud ettepanekute elluviimise seis

Ettepanekute elluviimise juures on oluline märkida, et elluviidud ettepanekud hõlmavad ka neid, mis on tänaseks elluviidud osaliselt (nt kus pakutud lahendust ei olnud võimalik täiel määral ellu viia või mille üks osa on elluviidud, kuid mõne teise osaga töö veel jätkub). Tervikuna võib öelda, et bürokratia vähendamisele suunatud ettepanekutest on vähemalt osaliselt ellu viidud 70%, poliitikamuudatuste ettepanekutest ligi pooled ja välistöõjõu Eestisse toomise lihtsustamist puudutavatest ettepanekutest kolmandik.

Rakkerühma kaudu on loodud bürokratia vähendamise monitor³⁰, mis võimaldab saada ülevaate ettepanekute elluviimise tulemustest ja pakub võimaluse uute ettepanekute tegemiseks. Rakkerühm on jooksvalt töösse võtnud ka pärast algset ideekorjet saabunud ettepanekuid, millest silmapaistvaim on Eesti Tööandjate Keskliidu algatatud välistöõjõu nullbürokratia projekt. Ministeeriumid ja allasutused on ka ise jooksvalt algatanud uusi bürokratia ja erinõuete vähendamise aga samuti ka loamenetlus- ja teenusprotsesside ülevaatamisi, mistõttu ei pruugi kõik bürokratia vähendamisele suunatud ettepanekud siin kajastudagi. Ka rakkerühma töö lõppedes saab jätkuvalt bürokratia vähendamise ettepanekuid saata aadressile halduskoormus@mkm.ee

1. Riigiga suhtlemise lihtsus ja bürokratia vähendamine

Rakkerühma esmaseks ülesandeks on olnud **bürokratia ja halduskoormuse vähendamine ettevõtete suhtlemisel riigiasutustega**. Ettevõtjate esitatud 207 ettepanekust otsustati ellu viia 80% (165), millest tänaseks on elluviidud 70% (sh osaliselt elluviidud ettepanekud). **Laias laastus on see hõlmanud tegevusi, mille võiks tinglikult grupeerida kolmeks. Ühelt poolt aruandlus- ja infovajaduse ülevaatamine, aruandluse lihtsustamine, eeltäitmise suurendamine, andmete ühekordse küsimise põhimõtte rakendamine,**

³⁰ <https://www.mkm.ee/et/nullbuokraatia>

andmevajaduse konsolideerimine, asutustevahelise andmete/info taaskasutamine. Teisalt aruannete esitamiselt tehingupõhisele andmevahetusele üleminekut, aruandlusinfo **esitamise automatiseerimist** masin-masin liidestega, arvutuskooormuse viimist ettevõtjalt riigile. **Teenus- ja taotlusprotsesside lihtsustamine**, lubade kehtivusperioodide pikendamine, kontrollikohustuste ülevaatamine, e-teenuste parem korraldamine, valdkonnapõhiste kohustuste ülevaatamine.

Ligikaudu kolmandik ettepanekutest otsustati ellu viia suuremate projektidega, mis lähevad bürokraatia vähendamisel ka osati kaugemale ideekorje raames tehtud ettepanekutest, olles lahendustena komplekssemad (Aruandlus 3.0, KOTKAS, eMTA jt). Perspektiivis on kavas mitmed seadusemuudatused ettevalmistada 2019-2020. Suuremahulisemad algatused nagu Aruandlus 3.0, e-STAT, KOTKAS on kavandatud valmima 2020-2021. aastaks.

Järgnevalt on toodud kokkuvõtte suuremate ettepanekutest ja mis on nende elluviimise tulemusena nüüd teisiti, mida lihtsustatud ja mil moel ettevõtjate koormust vähendatud. Samuti on välja toodud, kuidas on kavas edasi minna veel töösolevate ettepanekute elluviimisega ja millised on võimalikud edasised sammud ettevõtjate koormuse jätkuvaks vähendamiseks ka edaspidi. Ülevaate lihtsustamiseks on ettepanekud ja nende elluviimise seis esitatud valdkondade kaupa.

Aruandlus 3.0

Ettevõtjate erinevalt sõnastatud ettepanekuid kokku võttes oli ühine nimetaja riigi poolt kogutavate andmete ühtlustamise ja standardiseerimise soov. Sellest lähtudes algatati Maksu- ja Tolliameti (MTA), Statistikaameti (SA) ja Eesti Panga (EP) ühisprojekt „Aruandlus 3.0“. See projekt loob tehnilise võimaluse riigi toimimiseks olulise väärtusega **personali- ja majandusarvestuse andmete ettevõtelt riigile automaatseks ja ühekordselt edastamiseks**. Kord riigile edastatud andmeid edastatakse neid vahetult saanud riigiasutuselt teistele edasi automatiseeritult. Selleks, et ettevõtte saaks oma erinevatest infosüsteemidest andmeid edastada nii, et need oleks ühetaoliselt mõistetavad (semantiliselt koosvõimelised), võetakse kasutusele ühtne finantsinfo edastamise standard XBRL GL (eXtensible Business Reporting Language Global Ledger Taxonomy Framework) ja luuakse DL raamistikule vastav ühine taksonoomia. XBRL GL taksonoomiale vastavalt esitatud andmeid on võimalik edastada erinevate arvutuste, analüütika ja statistika tarvis masin-masin liidestega. Sellega viiakse arvutamiskoormus ettevõtjalt riigile.

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Projekti eesmärk on vähendada ettevõtjate koormust **palga- ja tööjõuandmete** esitamisel. Maksu- ja Tolliamet ning Statistikaamet võtavad ettevõtjatelt andmeid vastu läbi masin-masin liidese, millega andmed edastatakse aruandluseks vajaliku maksimaalse detailsusega ning andmete põhjal moodustuvad aruanded riigiasutuse infosüsteemis. Alates 01.01.2018 saab MTA-le esitada tulu ja sotsiaalmaksu deklaratsiooni TSD üle x-tee täisautomaatselt (st ei vaja eraldi e-maksuametis „üle kinnitamist“) ja Statistikaamet on valmis andmeid vastu võtma masin-masin liidestega.

Eesti Pank ei kogu palga ja tööjõuga seotud andmeid, sest saab need Statistikaametilt. Lisaks liideti ja lihtsustati ka ekraanivormi küsimustikke. Välja on töötatud palga- ja tööjõuandmete taksonoomia ning XBRL GL failiformaat andmete esitamiseks masin-masin liidese kaudu.

Maksudeklaratsioonide esitamine masin-masin liidese kaudu üle x-tee ei ole veel märkimisväärselt tõusnud, seda on pidurdanud x-tee kasutamise kulukus ning ettevõtjate hirm x-teega liidestumise keerukuse ees. Maksudeklaratsioonide esitamine e-maksuametis on maksumaksjate hinnangul mugav, mis on ka tõenäoliselt põhjuseks, miks uute kanalite kasutuselevõtt võtab aega. Suurem kasutegur ja motivatsioon maksumaksjatele peaks tulema siis, kui kõik olulised maksudeklaratsioonid ja statistikaaruanded on uuele formaadile üle viidud.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Kuna maksudeklaratsioon TSD hõlmab lisaks palgaandmetele ka muid andmeid, ei saa TSD osas uut XBRL GL standardit kasutusele võtta enne, kui valmis on kogu TSD taksonoomia.

TSD taksonoomia on plaanis valmis jõuda 2019. aasta esimeses pooles, peale mida on see avalikult kättesaadav ja mõeldud juurutamiseks kõigile majandustarkvarade tootjatele. Koos TSD taksonoomiaga töötatakse välja ka käibedeklaratsiooniga edastatavate andmete taksonoomia ning XBRL GL formaat.

Andmete (TSD ja KMD) XBRL GL formaadis esitamine on Maksu- ja Tolliametis plaanis realiseerida 2020. aasta jooksul, kui ettevõtjad on valmis andmeid sellises formaadis esitama.

Hetkel on töös täieliku masin-masin liidestuse aluseks oleva ontoloogia teine osa: tulude ja kulude taksonoomia. Kogu taksonoomia on planeeritud valmis saada 2021. aastal. Samas on esimesed tarkvaraarendajad alustanud taksonoomia esimese osa integreerimist oma tarkvaradesse. Peale esimeste arenduste valmimist on selgem ka arendustööde maht ettevõtja poolel, mis võib tingida ka riiklike ressursside kaasamise vajaduse. Projekti koordineerib Statistikaamet, kes koordineerib ka asutusteülese projektrühma tööd, mis koosneb ettevõtjatest, tarkvaraarendajatest ning avalike huvi esindajatest.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Andmete esitamise koormus seisneb peamiselt infosüsteemidest vajaliku info koondamises, selle põhjal arvutuste tegemises ja andmete sisestamises eri ajahetkel eri ametite keskkondadesse. Üks võimalus koormust vähendada on edastada aruandlusandmeid automaatselt. See tähendab, et ettevõtte kasutab oma infosüsteeme tavapäraselt edasi, aga aruandluseks vajalikud andmed kogutakse ja edastatakse infosüsteemist otse vastavale asutusele. Selle võimaldamiseks võib olla ettevõttele vaja oma infosüsteeme seadistada, et andmed oleksid seal sobival kujul esitatud. Ettevõtjad peaksid tähelepanu pöörama infosüsteemide uuendamise võimalustele, et tagada automaatset aruandlust võimaldava tarkvara kasutamine. Lisavõimalustega tarkvara kasutamine nõuab küll algselt mõningast seadistamist ja ka tehingute senisest detailsemat kirjeldamist, kuid seejärel väheneb aruandluse koostamiseks ja esitamiseks kuluv aeg märkimisväärselt. Ettevõtjatel säilib võimalus esitada andmeid eSTATi kaudu, mille kasutajasõbralikkust püütakse suurendada. eSTATi küsimustikud eeltäidetakse palga ja tööjõu kohta automaatselt edastatud andmetega, puudujäävad andmed saab sisestada eSTATis eraldi või laadida üles failina. See ei välista Statistikaameti otsinguid ka aktiivselt võimaluste osas, et esmase andmeallikana kasutada registrite infot või suurandmeid.

Maksukogumine 2020

Ettepanekuid oli mitmeid ning kantud eesmärgist lihtsustada maksude arvestamist ja tasumist, vähendada koormavat kontrollivajadust, nt lõpetada kohustus esitada nn nullidega maksudeklaratsiooni TSD, võimaldada failiga esitatud TSD käsitsi parandamist, võimaldada e-arvega maksude tasumist, käibemaksugrupi registreerimisel küsida vähem andmeid, kaotada paberdokumentide nõue. Nullbürokratia algatuse raames tehtud uut e-Maksuametit puudutavatest ettepanekutest on tänaseks enamus elluviidud, osad veel töös. Lisaks on uue e-Maksuameti arendamisel loodud maksumaksjatele veel mitmeid täiendavaid lihtsustusi ja mugavusi.

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

- Uus e-maksuamet võimaldab väikeettevõtjatel kasutada lahendust, kus enamlevinud väljamaksetelt **tulu- ja sotsiaalmaksu** tasumiseks ei pea eraldi maksudeklaratsiooni esitama. Potentsiaalselt võiks see lihtsustus puudutada 36 000 ettevõtet. Esimesena sai selline teenus kättesaadavaks ettevõtetele, kes teevad palgaülekandeid LHV pangas.
- Alates 2017. aastast on üle vaadatud **käibemaksugrupina** registreerimise avalduse lisal nõutavad andmed, kuna need on kättesaadavad muudest registritest ja andmebaasidest. Täiendavaid andmeid enam ei küsita.
- Alates 2018.a on lubatud TSD lisa 1 ja 2 koos maksusummadega imporditud faili puhul andmeid e-maksuameti süsteemis **käsitsi parandada** ja deklareeritavaid isikuid lisada. Küll aga eeldab see, et ettevõtja enda arvutatud maksud kirjutatakse MTA poolt üle, kuna tehniliselt pole mõistlikult teostatav lahendus, kus jääksid deklaratsioonile osaliselt MTA poolt arvutatud maksud ja osaliselt ettevõtja poolt arvutatud andmed.
- Aktsiisikauba maksukohustuse seisu **väljatrüki nõue** ja SADHES-est aktsiisikauba saatelehe väljatrükkimise nõue Eesti-siseste kaubavedude puhul on kaotatud alates 2018.aastast.

- Ettepanek, et Maksu- ja Tolliamet võiks **tagastusnõude kontrolli läbi viia võimalikult lühikese ajaga**, oli täidetud juba enne nullbürokratia algatust. Juba aastaid tagastab MTA ca 97% tagastusnõuetest 4 päeva jooksul, mis väga kiire tagastusnõude täitmise aeg ka EL liikmesriikide võrdluses. Menetlused, mille läbiviimine kestab nimetatust kauem, ongi oma olemuselt põhjalikumad ja/või ajamahukamad.
- Ettepanek kaotada ära eelneva kirjaliku teavitamise nõue juhul, kui maksumaksja soovib käivet vabatahtlikult maksustada, vajab poliitilist otsustust.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

- MTA tegeleb hetkel arendusega, et nõuete osas saaks hakata väljastama **e-arveid**. E-arvete projekt käivitus 2018. aastal, sellega analüüsitakse e-arve kasutuselevõttu MTA-s ka laiemalt kui ainult maamaksuteadete puhul. Maamaksu kohustust peaks e-arvet kasutades saama täita juba 2019. aastal.
- TSD aruande puhul on plaanis kaotada nn. **nullidega deklaratsioonide** esitamise kohustus alates 2020.aastast. Vastav seadusemuudatuse eelnõu on Riigikogus ja peaks saama vastu võetud 2018.a lõpus. Aastane nihe jõustumises on vajalik, et maksuhaldur jõuaks teha vajalikud arendused oma IT süsteemides (esitamata TSD-d tuleb hakata järelutama väga mitmete muude asjaolude pinnalt). Kuna info esitamata deklaratsioonide olemasolu kohta on oluline info maksuvõla kontekstis (nt riigihangetel), tuleb igal juhul välja selgitada, kas maksukohustus pidi või ei pidanud tekkima.
- Ettepanek **genereerida erinevad vormid** (nt Vorm TSM MR) automaatselt maksuhaldurile esitatud andmetega saab lahendatud e-Maksuameti uuenduste käigus.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Koos e-maksuameti uuendamisega lihtsustame järjepidevalt maksude tasumist ning muudame keskkonda kasutajatele mugavamaks. Samuti hindame pidevalt muutavas õigusloomes kriitilise pilguga kogutavate andmete hulka ja vajadust.

Rahandusministri kinnitatud pdf vormis kujundatud maksudeklaratsiooni vormide asemel on plaanis liikuda rahandusministri poolt andmekoosseisude kehtestamisele. Nii maksumaksjale kui maksuhaldurile on oluline, mis andmeid on õigus koguda/vajalik esitada. Paberil maksudeklaratsioone peaaegu enam ei esitatagi, mistõttu ei ole vaja ka rahandusministri määruse tasandil vormi kujundada, vaid lahendada see võimalikult kasutajamugavalt e-keskkonnas, kust vajadusel saab ka pdf vormi genereerida.

e-STAT, eeltäitmine, suurandmed

Statistikaamet (SA) kogub andmeid ligikaudu 150 küsimustikuga. Kaks kolmandikku neist eeltäidetakse erinevate andmetega (ettevõtte eelmise perioodi andmed, erinevate registrite - MTA, Äriregister vms. - andmed, teise statistikatöö andmed jne). Eeltäitmine on võimalik registrite ja statistikatööde andmete ja tähtaegade sobivuse korral.

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

2017. aastal lisandus eeltäitmisele küsimustik "Tööstustooted", mis eeltäidetakse osaliselt kuupõhiselt esitatud andmete alusel, ning kvartaalse küsimustiku "Majandustegevus" ja aasta küsimustiku "EKOMAR" eeltäitmine kuulise küsimustiku "Palk" töötundide infoga. Alates 2017. aastast lõpetati riigi või KOV omandis olevatel 6 äriühingult andmete kogumine kvartaalse küsimustikuga "Finantsnäitajad, vajalikud andmed statistika tegemiseks saadetakse Riigi Tugiteenuste Keskuse saldoandmike infosüsteemist. Täielikult lõpetati andmete küsimine aasta küsimustikuga "Pensionifondid", SA kogub ise andmeid veebilehtedelt ja fondid on andmete esitamisest vabastatud. Lisaks vabastati 300 maanteetranspordi kaubaveoettevõtet küsimustiku „Maanteetransport“ andmete esitamisest, statistika tegemiseks kasutatakse teise statistikatöö andmete põhjal koostatud hinnanguid. Samuti eeltäidetakse aruanne „Tööjõu liikumine ja vabad ametikohad“ TÖR-i andmetega. Kõikide statistiliste aruannete eeltäitmisest informeeritakse andmeesitajaid aruandluskeskkonnas eSTAT, andmeesitajatele saadetatavates infokirjades ja koolitustel.

EMDE (elektrooniline mereinfosüsteem) andmestiku kasutamise osas on esimene etapp edukalt lõpetatud. Alates 2018. aastast kasutatakse statistika tegemiseks EMDE andmestikku sadamaid külastanud laevade arvu ja neid laevu iseloomustavate tunnuste kohta.

eSTAT-i kasutajasõbralikumaks muutmisega seondus 5 nullbürokratia ettepanekut. Vastavalt ülesandepüstitusele on eSTATi uus versioon 2018. aasta 2. kvartalist rakendatud. Funktsionaalsust, kasutajamugavust ja disaini on parendatud vastavalt tänapäevastele standarditele. Samas eSTAT-i kaasajastamine ja veelgi kasutajasõbralikumaks muutmine on pidev protsess.

Et välja töötada erinevaid metoodikaid suurandmete (BIG DATA) kasutuselevõtuks statistika tegemisel on ellu kutsutud spetsiaalne projekt, kus osalevad erinevate riikide statistikategijad. Eesti Statistikaameti vedada on elektri tarbimise tunniandmete analüüs statistika tegemise vajadustest lähtuvalt. Vastavalt aruande "Tarbitud kütus ja energia" ettepanekule kaaluda võimalusel andmete kogumist tarnijatelt, kel on tarbijatele üle antavate koguste ja mahtude kohta olemas juba tavapärase äritegevuse käigus tekkinud info, on käivitatud töö suurandmetega. Eleringi andmelaost on elektritarbimise tunniandmestik saadud ja alustatud andmete analüüsiga, et hinnata nende sobivust statistika tegemiseks. Positiivse tulemuse põhjal oleks olnud võimalik rakendada projekti tulemit alates 2018 aastast. Kahjuks pole senised Eleringi andmestiku koosseisud vastanud regulaarse statistika tegemise vajadustele.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Jätakuvalt on töös ettepanek, et tööstustooded võiks eeltäita aruande "Tööstus" andmete põhjal. Kuigi tööstustoodete aastaaruanne eeltäidetakse osaliselt kuulise aruandega "Tööstus" kogutud andmetega kattuvate tootegruppide osas, siis eeltäitmist on võimalik rakendada näitajale "Toodetud tööstustoodangu kogus" ja seda ainult üksikute toodete osas. Aastaaruandega kogutakse andmeid detailsete tootegruppide kohta, kuuaruandes on toodete detailsus oluliselt madalam ja toodete nimistu piiratud. Küsimustikul "Tööstustoodetud" on tööstustoodetud jaotatud rahvusvahelise klassifikaatori PRODCOM järgi, mis on ühtne kõikidele EL liikmesriikidele ja see tagab tööstustoodete statistika rahvusvahelise võrreldavuse. Sellest tulenevalt ei ole Statistikaametil võimalik klassifikaatorit iseseisvalt muuta (lihtsustada tootegruppe). PRODCOM klassifikaatori muutmisega tegeleb EUROSTAT ja see võib võtta aega mitmeid aastaid (sh. peab klassifikaatori kinnitama Euroopa Nõukogu). Lisaks on Statistikaameti siseselt plaanis ühendada KN (väliskaubanduse klassifikaator) ja PRODCOM, mille rakendamine saab toimuda mitte varem kui 2020. aastal.

Riikidevahelise infovahetuse lihtsustamiseks ja parandamiseks on Eurostat seadnud eesmärgiks oluliselt vähendada Intrastati aruandega liikmesriikide ettevõtjatele kaasnevat halduskoormust. Halduskoormuse vähendamiseks kutsuti ellu liikmesriikide statistikategijate ühisprojekt SIMSTAT eesmärgiga vahetada välistehingute andmeid, analüüsida erinevate andmestike ühilduvust ja hinnata teiste liikmesriikide poolt kogutud andmete sobivust liikmesriiki kaupade sisseveo statistika tegemiseks. Samuti on oluline andmete turvalisuse tagamine. Toimunud on andmete esimene pilootvahetus. Praeguses etapis toimub andmeanalüüs, kus võrreldakse teistest riikidest saadud andmeid Statistikaameti kogutud impordi andmetega, et analüüsi tulemusena tuvastatada andmete erinevused ja selle põhjused. Seadusemuudatus, mis kohustaks andmeid vahetama, on Euroopa Nõukogu töögrupis arutlusel. Peale seda järgnevad läbirääkimised EP-ga ja positiivse tulemuse korral võetakse vastu otsekohalduv määrus. Rakendamine saab toimuda mitte varem kui 2020. aastast, millele võib lisanduda üleminekuaeg.

EMDE kaudu kogutav andmestik statistika tegemiseks sadamates lastitud ja lossitud kauba koguste ja reisijate kohta on seotud vahetult EL e-Maritime projektiga, mis on alles kavandamisel. Kavas on üle Euroopa ühtlustada nõuded sadamate kaudu liikunud kauba andmete haldamiseks (sh. andmed, klassifikaatorid). Seni toimub koostöö Veeteedeametiga (VTA), et täiendada süsteemi funktsionaalseid nõudeid kvaliteetsete andmete edastamiseks. VTA on planeerinud arendusi, et parandada süsteemi sisestatavate kaupade andmete kvaliteeti. Statistika tootmiseks saab kasutada sadamates lastitud ja lossitud kauba andmeid alles lõplike süsteemi muudatuste järel.

Jätkub töö Eleringi suurandmetega. 2018-2019. aastal valmistatakse ette täiendavat Eleringi 2017 andmete analüüsi. Otsus vastavuse kohta tehakse aprilliks 2019. Sellele järgneb statistiliste meetodite määramine, et teisendada tunniandmeid elektri kasutajate järgi (andmelaos on andmed lepingu sõlmijaga seotud). Sõltuvalt projekti tulemustest võib vajada statistika tegemise ümberkorraldamine lisarahastust (IT süsteemide arendamine, võimsam riistvara ning statistika tegemine muutub ressursimahukamaks (tehingupõhiste andmete töötlemine, senisest keerukam statistika arvutamine). Rahastustaotlus esitatakse projekti tulemuste selgumisel.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Suuremad muudatused andmekogumise rakendusega on plaanis järgnevate aastate jooksul, mille tulemusena ühendatakse ettevõtetelt ja isikutelt andmete kogumise keskkonnad eSTAT ja VVIS ning selle projektiga täiendatakse ka eeltäitmise võimalusi. Statistiliste aruannete andmekogumiskeskonna arendamisel tuleb arvesse võtta projekti Aruandlus 3.0 tulemit statistika tegemiseks vajalike andme kogumisel koos maksustamisandmetega.

Riigi e-teenuste korraldamine

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Teenuste korraldamise ja teabehalduse aluste (TKTA) määrusega loodi eeldus, et e-keskkonna käivitamisel analüüsitakse kaasnevaid mõjusid ja kaasnevat koormust kasutajatele. TKTA määrusega luuakse klientide tagasiside andmise võimalus teenuste kataloogis³¹, kus iga rahulolematu klient saab jätta vihje, et küsitakse andmeid mis on riigil olemas. Majandustegevuse registri (MTR)³² andmebaasi optimeerimise tulemusena kirjutati kõige keerilisemad ja mahukamad dünaamilised vormid eraldi andmetüüpideks (staatiliselt), mille tulemusena paranes elektrooniliste vormide salvestamise kiirus andmebaasis keskmiselt 5% võrra.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Töös on ettepanekud, mille tulemusena ei peaks MTR-i kandma tõendeid, mis näitavad töötaja seost tööandjaga, kuna see seos on tuvastatav läbi töötamise registri (TÖR)³³.

Edaspidi on kavas vähendada MTR-is mõnede tegevusalade vormidele kogutavat infot selliselt, et näiteks tervisetõendite või hariduse/kvalifikatsioonide andmed ei säilitata MTR-is, vaid järelevalveasutus käivitab vastava päringu e-patsiendiportaali või EHIS-sse.

Ehitusvaldkond

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

04.04.2016 võeti kasutusele uuenenud tarkvaraga ehitisregister, mille elektroonne menetluskeskkond võimaldab kasutajatel esitada taotlusi ja teavet nüüd läbi ehitisregistri keskkonna elektrooniliselt ning saada ka elektroonselt tagasisidet menetluse kohta (sh näiteks kooskõlastuste ja märkuste kohta).

Ehitisregistri digitaalne menetluskeskkond on selgesti aidanud nii kodanikel kui ka menetlejatel saavutada ajalist võitu. Varasemalt, enne elektroonilist menetlust tuli paberkandjal ehitusprojekt kooskõlastada erinevate ametitega, nende asukohtadesse füüsiliselt kohale minnes. Paljude ametnike juures tuli ka kohtumiseks aeg ette broneerida. Ametnikud pidasid menetluste üle eraldi arvet erinevates dokumendiregistrates, kuhu sisestati kogu ehitist puudutav info käsitsi. Ehitusprojektide käsitsi esitamine eeldas nende väljatrükki ja paljundamist, mis – eriti just keerukamate projektide puhul – eeldas spetsiaalseid printereid ja koopiamasinaid või vastavate koopiakeskuste külastamist. Märkused või info ehitusloa väljastamisest saadeti tihtipeale postiga. Lisaks võimaldab digitaalne menetlus muuta kogu protsessi järk-järgult läbipaistvamaks ja niiviisi ka kiiremaks. Seega on palju liigset bürokraatlikku tegevust tänu Ehitisregistrile likvideeritud.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

³¹ <https://mkm.ee/et/statistika/valitsus>

³² <https://mtr.mkm.ee/>

³³ <https://www.emta.ee/et/ariklient/registreerimine-ettevotlus/tootamise-registreerimine>

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium tegeleb ehitisregistri funktsionaalsuse ja kasutajamugavuse arendamisega. Statistiliselt ja üksikjuhtumise kaupa tuuakse välja tegelikud menetlusperioodid ning ka dokumentide puuduste kõrvaldamise ajad ning need andmed saavad olema aluseks süstemaatilisele tööle loamenetluse ajakulu vähendamisel.

2018. aasta septembris käivitatud projektiga kaardistatakse ja optimeeritakse lubade ning teatiste menetlemise reaalsel protsessi. Analüüsitakse taotlejate, omavalitsuste ja kooskõlastajate tegevusi ning protsesside tõhustamiseks luuakse 2019. a veebruaris ehitisregistri uue menetluskeskkonna prototüüp. Uue menetluskeskkonna plaanime juurutada järgneva aasta jooksul. Üksiti minnakse üle teenusepõhisele IT arhitektuurile, mis muudab edaspidised ehitisregistri arendused kiiremaks ja paindlikumaks. Paralleelselt suurte arendusprojektidega tegeleme kasutajatelt kogutud probleemide tähtsuse järgi järjestatud nimekirjast suurimate probleemide lahendamisega vastavalt ressursside olemasolule. Parandused viiakse sisse uutesse ehitisregistri versioonidesse vastavalt veebipõhiste IT-süsteemide tavale. Aasta jooksul juurutatakse 5-8 seesugust uut versiooni.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Ehitusvaldkonna dokumentide digitaliseerimiseks on kavas muuta riigihangete seadust ja ehitusseadustikku ning teha BIM-i põhimõttel andmete esitamine kohustuslikuks ja koostatakse vastav IT arendusprojekt.

Jätkub ehitisregistri (EHR) protsesside analüüs ja disainimine. Kuna EHR asetseb e-ehituse kesksel kohal, saab ta positiivselt mõjutada ehitusturu digitaalset korrastamist reeglite ja standardite kehtestamise teel. Võimalikuks muutuvad ka uued lahendused, nagu ehitus- ja kasutusluba otse BIM mudelist - analoogselt Singapuri ja Soome kogemustele.

Transport, elektrooniline side, turism, ettevõtluse tugistruktuur

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Transpordisektoris pikendati sadamarajatiste korralist turvaülevaatus 1-lt aastalt 5-le. Ettevõtjad vabastati kohustusest esitada laevaheitmeid puudutavaid aruandeid Veeteede Ametile ning Veterinaar- ja Toiduametile. Avalikku raudteed majandavad ja avalikku reisijateveduteostavad raudtee-ettevõtjad esitavad edaspidi tulude ja kulude arvestused ainult Konkurentsiametile, mitte enam Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Metsamaterjali ladustamist, vahelaost väljaveo kooskõlastamist ja loa tee maa-alal ja tee kaitsevööndis menetlust korraldab hooldelepingupartner. Välja töötati metsamaterjali teeäärsetele aladele ladustamise korra (manuses) ja lisanud selle hooldelepingu koosseisu.

Kaotati nõue esitada Võrgueeskirjast tulenevalt Teatise dokument.

Reisiettevõtete aruandluskohustust Tarbijakaitseamti ees vähendati olulise osa ettevõtjate suhtes. Turismiseadust tervikuna, sh aruandluskohustust ei rakendata edaspidi alates 01.07.2018 enam ettevõtjatele, kes müüvad pakettreise üldlepingu alusel äriklientidele ja ettevõtjatele, kes tegelevad pakettreiside müügiga juhuslikult, mittekasumlikul eesmärgil ja pakkumata reise avalikkusele. Täiendavalt vabastati aruandluskohustusest need reisivahendajad (reisibürood), kelle tegevuseks on üksnes teise Eesti või EMÜ piirkonna riigi reisikorraldaja pakettreiside edasimüük.

Lühendati taatluskohustuslike mõõtevahendite nimekirja ning seadusega sätestatud valdkondade arvu, kus on kohustuslik kasutada taadeldud mõõtevahendit. Lisaks laiendatakse 01.01.2019 jõustuva mõteseadusega vastava määrase volitusnormi, millega võimaldame elektri-, vee- ja soojusarvestite statisilist ehk valimipõhist taatlust. See täiendus võimaldab võrguettevõtjatel kasutusel olevate arvestite taatluskohustuse täitmisel järgmise perioodi saabumisel märkimisväärselt (kuni 90 % võrreldes kõikide arvestite taatlusega) kulusid kokku hoida ja taatluskehtivusaega poole võrra pikendada. Mõõtmiste usaldusväärsus ja tarbijate kaitse tagatakse üle ühe perioodi kõikide mõõtevahendite kontrollimisega.

Ettevõtluse ja innovatsiooni tõhustamiskavas tehakse ettepanekud tugimeetmete ja –tegevuste mõju efektiivsemaks muutmiseks, mis avaldaks suuremat positiivset mõju majanduskasvule, tootlikkusele ja rahvusvahelisele konkurentsivõimele.

Maksundus

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Alates 2018. a 1. jaanuarist tõsteti käibemaksukohustuslasena registreerimise piirmäära 16 000 eurolt 40 000 euroni. Eesmärk on vähendada ettevõtjate halduskoormust. Isikud, kelle maksustatav käive aasta algusest arvates ei ületa piirmäära, ei ole kohustatud end registreerima käibemaksukohustuslasena. Isikud, kes ei ole registreeritud käibemaksukohustuslasena ei pea pidama käibemaksuarvestust ega esitama käibedeklaratsioone, seega nende halduskoormus on väiksem kui käibemaksukohustuslastel.

Alates 1.01.2018 jõustus tulumaksuseaduse § 48 lõike 8 muudatus, mille kohaselt maksustatakse töandja sõiduauto töötaja poolt erahuvides kasutamise võimaldamist lähtuvalt sõiduauto võimsusest kilovattides. Sõidupäeviku pidamise kohustus on kehtetu samast ajast.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Riigikogu menetluses on käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (674SE), mis lihtsustab piiriüleselt osutatavate digiteenuste maksustamist, sh nn MOSS³⁴ erikorra rakendamist ja kehtestab selleks käibekünnise, millest väiksema käibe korral ei ole kohustust maksta käibemaksu eratarbija asukohariigile. Muudatused on planeeritud jõustuma alates 1. jaanuarist 2019.a. Piiriüleselt osutatavatele digiteenustele kehtestatakse piirmäär 10 000 eurot, mille ületamisel loetakse teenuse osutamise kohaks tarbija asukohariik. Kuni piirmäära täitumiseni on ettevõtjal õigus järgida maksustamisel oma asukohariigi reegleid. 2015. aastal käivitunud kord on tekitanud tõsisemaid probleeme väikeettevõtjatele, kuna kehtiva korra kohaselt on alati digiteenuse osutamise kohaks lõpptarbija asukoht ja seega tuleb teenuselt arvestada käibemaks vastavalt teenuse saaja riigis kehtivale määrale ning see ka tasuda selles riigis. Uue regulatsiooni kohaselt on ettevõtjal, kes osutab piiriüleselt digiteenuseid üksnes väikeses mahus, võimalus maksustamisel järgida oma asukohariigi reegleid.

Krediidiasutused

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Esitati mitmeid ettepanekuid, mis puudutasid kohati kattuvate andmete esitamist Eesti Pangale (EP-le) statistikaks ja Finantsinspektsioonile (FI-le) järelevalveks. Muuhulgas tehti ettepanek, et oleks tagatud EP ja FI vaheline andmete riskasutus. Siiski võttis Eesti Liisingühingute Liit võttis oma algse ettepaneku tagasi, kuna liisingfirmadel on lihtsam esitada 4 korda aastas osaliselt dubleerivaid, kuid lihtsamaid ja väiksemaid aruandeid, kui hakata esitama keerulisemaid ja mahukamaid aruandeid iga kuu ja suhteliselt pingelise tähtajaga. Laiemalt võib aga lahenduseks olla EP ja FI integreeritud andmekogumine. Aruandluse integreerimise ja andmete riskasutuse tarvis on vajalik seaduste muutmine. Hetkel puudub selleks õiguslik alus, kuna Eesti Panga ülesanded statistika kogumisel on krediidiandjate ja –vahendajate seaduse (KAWS) reguleerimisalast oluliselt laiemad. Rahandusministeerium ja Eesti Pank on kokku leppinud, et integreeritud andmekogumise lahendustega tegeletakse ka tulevikus ja püütakse ettevõtja jaoks protsesse võimalikult mugavaks teha. Tulemusena väheneb andmete dubleeriv esitamine ja seeläbi ettevõtjate halduskoormus.

Tehti ettepanek teavitada uute aruannete rakendamise ja olemasolevate aruannete muutmise vähemalt 12 kuud enne kohustuslikku raporteerimistähtaega. Üle kümne aasta toimuvad 2 korda aastas pankade aruandluse teemalised koosolekud FI eestvedamisel, kus aruannete koostajatele tutvustatakse lähema aasta ja võimalusel ka pikema perioodi jooksul aruandluses rakenduvaid muudatusi ning mille tarbeks andmeid kogutakse. Samuti on pankadelt küsitud tagasisidet teabe piisavuse kohta, koosolekute sisu ja sageduse osas pole seni kriitikat olnud. Sellest tulenevalt näeb FI/EP pigem kitsaskohana pankade sisest info liikumist, et koosolekutel jagatud

³⁴ Elektroonilise side teenuste ja elektrooniliste teenuste käibemaksuga maksustamise erikord. <https://www.emta.ee/et/ariklient/tulu-kulu-kaive-kasum/ulevaade-kaibe-maksustamisest/elektroonilise-side-teenuste-ja>

teave jõuaks võimalikult laiale ringile asjasse puutuvast pankade töötajaskonnast. FI omalt poolt võib vajadusel sellele kaasa aidata ja saata pankade juhtkonnale aruandluseteemaliste koosolekute kokkuvõtted. Seega ei vaja antud teema lisategevusi Eesti Panga ja Finantsinspektsiooni poolt. RMI eesmärgiks on jätta võimalusel piisav rakendusperiood uutele aruannetele (arvestades ELi regulatsioonidest tulenevate nõuetega).

Tehti ettepanek kaaluda võimalust sätestada FI-le igakuiselt esitatava finantsraportite esitamise tähtjana seitsmes tööpäev täna kehtiva viienda tööpäeva asemel. Eesti Panga presidendi vastavate määruste muudatused jõustusid 01.01.2018. Muudatuste tulemusena jääb ettevõtjatele pikem aeg andmete esitamiseks.

Peatselt jõustub muudetud krediidiandjate aruandluse määrus, millega muudetakse aruande vorme arusaadavamaks (tulenevalt praktilistest probleemidest) ja mõnevõrra lihtsustatakse FI-le esitatavat aruandlust. Muudatused jõustuvad 2019. aastast. Lisaks on Rahandusministeerium kavandamas uuringut füüsiliste isikute nn positiivse krediidiregistri osas, mis võiks lihtsustada krediidiandjate poolt krediidivõimelisuse hindamist.

Tehti ettepanek kommunikeerida Euroopa Pangandusjärelevalvele (EBA) ja Euroopa Keskpangale (ECB) vajadust aruandevormid ühtlustada ning andmebaase riskasutada. EBA ja ECB on ettepanekuga arvestanud. Edaspidi toimub nn funding plan aruandluspaketti kuuluvate aruannete koostamine ja kogumine EBA vormides ja EBA soovituslikus juhendis sätestatud tähtaegade alusel. Tulemusena väheneb andmete dubleeriv esitamine EBAle ja ECBele.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Tehti ettepanek loobuda tegevusloa nõudest või lihtsustada olulisel määral tegevusloa taotlemise korda ja krediidiandjana tegutsemise suhtes kehtivaid nõudeid ettevõtjatele, kes pakuvad krediiditeenuseid üksnes kõrvaltegevusena ega anna seejuures tarbijate kasutusse konkreetset rahasummat. Koostamisel on krediidiandjate ja –vahendajate seaduse muutmise väljatöötamiskavatsus (VTK), millega tehakse ettepanek vähendada andmete esitamist krediidiandja tegevusloa taotlemisel, osaluse omandamisest teavitamisel, võimaldada võõrkeelsete dokumentide esitamist, lühendatakse FI teavitamist üldkoosoleku või nõukogu koosoleku toimumisest senise 2 nädala asemel ühele nädalale jne. Siiski tuleb arvesse võtta, et kõiki ettepanekuid krediidiandjate regulatsiooni lihtsustamiseks ei ole võimalik arvesse võtta. Muudatused võiksid jõustuda 2019. või 2020. aastal, mille tulemusena tuleb ettevõtjatel esitada vähem andmeid.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Rahandusministeerium ja Eesti Pank on kokku leppinud, et integreeritud andmekogumise lahendusega tegeletakse tulevikus edasi ja püütakse ettevõtja jaoks protsesse võimalikult mugavaks teha.

Rahandusministeerium on tellinud uuringu füüsiliste isikute finantskohustuste andmevahetusmudeli osas, mis on seotud ettevõtjate poolt krediidivõtjate maksevõimelisuse hindamise kohustusega. Uuringu tulemustest lähtuvalt võetakse vajadusel edasisi samme, et ettevõtjatele pandud kohustust oleks võimalik paremini teostada.

Rahandusministeeriumil on kavas uurida KAVSi (ja ka teiste seadusemuudatuste, nt piirangud finantsteenuste reklaamile jne) rakendamise järgseid mõjusid ja hinnata muuhulgas seda, kas kõik piirangud on oma eesmärgi täitnud ja jätkuvalt asjakohased. Uuring on kavas läbi viia 2019. aasta jooksul. Uuringu tulemustest lähtuvalt on võimalik ette võtta edasisi samme, vajadusel nõudeid leevendada.

Andmepäringud, likvideerimine, täitemenetlus, registrimenetlus, autoritasud

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Justiitsministeeriumi eesmärk oli kaotada ühingutele kehtestatud aruandluse erisused majandusaasta aruande esitamisel, ühtlustada erinevatele ühingu liikidele kehtestatud nõuded registrimenetluses, üle vaadata ja piiritleda täpsemalt sideandmete päringute ulatus ning liidestada majandustegevuse register ja äriregister selliselt, et esitatav info kuvatakse automaatselt mõlemas registris. Ettevõtjad esitasid ka ettepaneku täitemenetluse registri parendamiseks ja likvideerimismenetluse lihtsustamiseks.

Ühesuguste nõuete kehtestamine ühingute aruandlusele registrimenetluses ja registrite info automaatne edastamine on teinud õigusliku olukorra selgemaks ning ettevõtjal ei ole vaja täita erinevaid kohustusi erinevates menetlustes.

Ettepanek, millega sooviti nõ automaatselt likvideerida ettevõtte, kui see ei ole 6 kuu jooksul esitanud majandusaasta aruannet, ei ole elluviidav. Selline muudatus kannustaks ebaausaid ettevõtjaid kasutama ära võimalust ning kahjustaks ebaproportsionaalselt võlausaldajaid, võtaks ära ettevõttelt igasuguse kohustuse likvideerimisel.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Täitemenetluse registri arendused on erinevatel põhjustel veninud, kuid tegevused on endiselt aktiivsed. Likvideerimismenetlusega tegeleb Justiitsministeerium ühinguõiguse revisjoni raames, mis peaks eeldatavalt valmima 2020. aastaks.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Justiitsministeeriumil on käsil maksejõuetuse õiguse ja ühinguõiguse revisjon ning mõlema revisjoni käigus on fookuses ka ettevõtja halduskoormuse optimeerimine. Samuti tegeleme pidevalt ettevõtjaportaali (äriregistri) arendamisega selliselt, et info äriühingute kohta oleks kättesaadav ühes kohast, aruandluse esitamine võimalikult automatiseeritud ning registritoimingute tegemine sujuv.

KOTKAS

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Antud valdkonnas on üldiseks ettepanekuks kaotada keskkonnavalasid aastaaruanded või teha võimalikuks, et kvartali deklaratsioonide andmed kanduvad automaatselt aastaaruandele (valdkonnad: välisõhk, vesi, jäätmed).

Praeguseks on valminud KOTKAS I etapi arendused ja nende tulemusel toimub kogu komplekslubade ja kiirgustegevuslubade menetlus (loa taotlemine, seire- ja aastaaruannete esitamine) KOTKAS-es. Nimetatud lubade menetlemine ühes keskses ja kasutajasõbralikus keskkonnas vähendab nii loa taotleja kui ka loa menetleja halduskoormust.

Keskkonnavalaste aastaaruannete esitamise kohustusest ei loobuta, kuna kvartaalsed aruanded ja aastaaruanded ei ole üksühele vastavad. Aastaaruannete automaatset eeltäitmist kvartaalsete aruannete põhjal lahendatakse keskkonnavalaste infosüsteemi KOTKAS arendamisega. Eeltäidetud ettetükkid, deklaratsioonid ja aastaaruanded tulevad KOTKAS-es kasutusele järk-järgult alates 2019. aasta jaanuarist.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Jätkub keskkonnavalaste infosüsteemi KOTKAS arendamine, kuhu koondatakse kogu keskkonnavaladega seonduv menetlus loa taotlemisest ja riigilõivu tasumisest keskkonnatasu deklareerimise ja aastaaruannete koostamiseni.

2018. aastal alustati õigusaktide muutmise ja KOTKAS-e arendustöödega keskkonnaseadustiku üldosa seaduse alusel ühtse keskkonnavalad kasutuselevõtuks. Ühtne keskkonnavalad asendab senised õhu, vee, jäätmete ja maapõue valdkondade üksikload. KOTKAS II arendusperioodiks on 2018-2021 ja see jaguneb neljaks etapiks:

- KOTKAS II-I etapp (live 07.2019): vee, õhu ja jäätmete valdkonna loamenetlus (ühtse keskkonnavalad raames).
- KOTKAS II-II etapp (live 01.2020): maavarade valdkonna loamenetlus, keskkonnatasude menetlus.
- KOTKAS II-III etapp (live 09.2020): õhu, vee ja jäätmete valdkonna registreeringute menetlus.

- KOTKAS II-IV etapp (live 01.2021): jahinduse, KHG ja riikidevahelise jäätmeveo loamenetlus.

KOTKAS-e arenduse käigus optimeeritakse ka protsesse, et muuta need võimalikult kliendisõbralikuks. Süsteemiga vähendatakse halduskoormust eelkõige tänu ühekordsele andmesisestusele, automaatkontrollidele ja meeldetuletustele ning ühtse keskkonnaloa kasutuselevõtule. KOTKAS projekti lõpuks suletakse vanad infosüsteemid JÄTS, OSIS, VEKA, KLIS ja HEIAN. KOTKAS-e kasutuselevõtuga plaanitakse kokku hoida üle 25 000 tunni klientide aega ja üle 17 000 tunni Keskkonnaameti ametnike tööaega.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Perspektiivis saaks KOTKAS-t kasutada kui taristut infosüsteemide arendustele andmehalduse efektiivistamiseks, aga ka automatiseeritud otsustamise algoritmi arendamiseks.

Jäätmed

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Jäätmete valdkonnas tehti 3 suuremat ettepanekut: 1) kaotada maakonnapõhised jäätmeload, 2) muuta jäätmeload tähtjatuks ning 3) kaotada korraldatud jäätmeveo alaste hangete süsteem ja viia sisse tegevuslubadel põhinev teenuseosutamise mudel. Ellu ei viida viimast ettepanekut, kuna korraldatud jäätmeveo hangete süsteemi kaotamine ei ole hetkel mõistlik. Samuti ei nähta Riigikogus II lugemisel oleva keskkonnaseadustiku jäätmeseaduse eelnõuga ette korraldatud jäätmeveo põhimõtete muutmist.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Töös on maakonnapõhiste jäätmelubade nõude kaotamine ja jäätmelubade tähtjatuks muutmine, kuna mõlemad muudatused on kavandatud keskkonnaseadustiku jäätmeseaduse eelnõuga ja eelnõu on Riigikogus II lugemisel.

Hetkel kehtiva jäätmeseaduse § 77 lg 5 kohaselt tuleb jäätmeluba ohtlike jäätmete kogumiseks või olmejäätmeveoks majandus- või kutsetegevuses taotleda iga maakonna kohta eraldi. See võib takistada jäätmevedaja tegevust ja tekitada liigset aruandluskoormust. Uue jäätmeseaduse eelnõuga antakse võimalus taotleda jäätmekäitluskohapõhist, üleriigilist või maakonnapõhist jäätmeluba. Antud muudatus vähendab jäätmeloa taotleja taotlemis- ja aruandluskoormust ning loa andja järelevalvekoormust.

Kehtiva jäätmeseaduse § 82 lg 1 kohaselt antakse jäätmeluba kuni viieks aastaks. Uue jäätmeseaduse eelnõuga muudetakse jäätmeluba tähtjatuks, välja arvatud juhtudel kui see taotletakse tähtajaliselt, jäätmeluba on seotud mõne muu tähtajalise haldusaktiga või kui keskkonnakaitse seisukohalt on tähtajaline jäätmeluba põhjendatud. Tähtajatu jäätmeloa puhul pole iga viie aasta tagant vaja uut luba taotleda. See omakorda vähendab nii loa taotleja kui ka loa andja halduskoormust.

Pakendid

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Pakendite valdkonnas tehti 2 suuremat ettepanekut: taaskasutusorganisatsioonid võiksid ise auditeerida temale kohustused üle andnud pakendiettevõtjaid ning vabastada kohustuslikust audiitorkontrollist pakendiettevõtjad.

Tänapäevaks on väikesed pakendiettevõtjad audiitorkontrollist vabastatud. Nimelt ei pea jõustunud pakendiseaduse muudatuse kohaselt pakendiettevõtjad, kes lasevad turule pakendit vähem kui 5 tonni aastas, alates 01.01.2016 audiitorkontrolli tegema. Selliseid pakendiettevõtjaid on Eestis üle 2000. Väikeste pakendiettevõtjate audiitorkontrolli kohustuse kaotamine aitab säästa nii aega kui ka raha.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Töös on ettepanek, mille kohaselt võiksid taaskasutusorganisatsioonid ise auditeerida temale kohustused üle andnud pakendiettevõtjaid.

Kehtiva jäätmeseaduse kohaselt peavad kõik pakendiettevõtjad, kes lasevad turule üle 5 tonni pakendit aastas, tegema pakendiregistrisse esitatavate andmete audiitorkontrolli. Keskkonnaministeerium on teinud Riigikogus II lugemisel olevasse keskkonnaseadustiku jäätmeseaduse eelnõusse ettepaneku leevendada antud kohustust. Ettepaneku kohaselt on pakendiorganisatsioonil õigus määrata, millised temale kohustused üle andnud pakendiettevõtjad on kohustatud pakendi audiitorkontrolli tegema. Pakendiorganisatsioonidele antakse õigus määrata nt riskianalüüsi põhjal auditeeritavad pakendiettevõtjad. Antud muudatus vähendab pakendiettevõtjate halduskoormust, kuna kõik pakendiettevõtjad ei pea enam automaatselt audiitorkontrolli tegema.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Ettevõtete koormust võib mõjutada ettepanek hakata pakendijäätmeid koguma nende tekkekohal. Nimelt on Riigikogu keskkonnakomisjon palunud Keskkonnaministeeriumil teha ettepanek pakendijäätmete kogumise muutmiseks. Keskkonnaministeerium on teinud ettepaneku koguda pakendijäätmeid nende tekkekohal, mis tähendab, et iga eramaja ja korteriühistu juurde tuleks paigaldada pakendijäätmete konteiner. Antud ettepanek on alles analüüsimisel ja pole täpselt teada, kuidas see mõjutaks ettevõtete koormust. Samuti on keskkonnaseadustiku jäätmeseaduse eelnõu alles Riigikogus II lugemisel ja ettepaneku elluviimine ei ole veel kokku lepitud.

Metsandus ja looduskaitse

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Metsanduse ja looduskaitse valdkonnas esitati neli suuremat ettepanekut: 1) muuta loamenetlusega antavat raiet lubav dokument teatamiskohustuseks ehk raiest teatamiseks; 2) lihtsustada metsamaterjali veoeskirja määrust, 3) muuta kuuse raievanust ning 4) muuta II kaitsekategooria isendikaitse tingimusi paindlikumaks ja parandada kaitsealuste liikide kohta käiva info kättesaadavust.

2017. aastal jõustunud metsaseaduse muudatuste ja metsaregistri arenduste tulemusel toimub metsateatiste automaatne registreerimine metsaregistris ja seda kõikide raiete puhul (välja arvatud looduskaitsealadel toimuva raie puhul). See tähendab, et raiet kinnitab metsaregistri kanne. Samuti pole muudatuste tulemusel vaja esitada metsateatist metsakaitseekspektiisi olemasolul, kuna metsaomanik võib teha raiet 12 kuu jooksul pärast metsakaitseekspektiisi akti registreerimist metsaregistris. Raie kinnitamine metsaregistri kandega metsateatise menetlemise asemel vähendab oluliselt kõikide osapoolte halduskoormust.

Kui varasemalt tuli metsamaterjali müügiteatis esitada igaks kvartalile järgneva kuu 10. kuupäevaks, siis 2017. aastal jõustunud metsaseaduse muudatuse kohaselt tuleb müügi- või ostutehingu teatis esitada kord aastas 10. jaanuariks. Samuti vähendati 2017. aastal jõustunud metsamaterjali veoeskirja muudatustega andmete hulka, mis tuleb Maksu- ja Tolliametile esitada. Müügiteatise esitamise kohustuse muutmine 4 korralt aastas 1 korraks aastas ja esitatavate andmete hulga piiramine vähendab märkimisväärselt nii metsaomanike kui avaliku sektori asutuste halduskoormust.

Enne 2017. aastat kehtinud metsaseaduse kohaselt oli kuuse raievanus 80 aastat, kuid nii pikk raiering põhjustas keskmisest enam kahjustusi kuusikutes ja mõjutas negatiivselt investeringuid metsauuendamisse. Metsaseaduse muudatusega lühendati kuuse raievanust seniselt 80 aastalt 60 aastale. Kuuse raievanuse muutmine annab metsaomanikele võimaluse raiuda viljakate kasvukohtade kuusikud optimaalses vanuses, vältides seega puistute sanitaarse seisundi halvenemist ning võimaldades metsaomanikul saada oma metsast maksimaalset tulu.

II kaitsekategooria isendikaitse tingimusi muudeti paindlikumaks jõustunud looduskaitseaduse muudatustega. Muudatused andsid ka paindlikuma kaalutusõiguse metsateatiste menetlemisel. Kaitsealuste liikide kohta info kättesaadavuse parandamiseks on alates 2017. aastast maaomanikele metsaregistri kaudu kättesaadav info kõikide piirangute, sh kõikide kaitsealuste liikide kohta enda kinnistul. Metsaregistri piirangute teenus aitab tõsta maaomanike teadlikkust teda puudutavatest piirangutest.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Kavandame riigi ostueesõiguse võimaluse kaotamist kaitsealale jäävate kinnistute puhul. Nimelt kantakse kehtiva looduskaitseaduse § 16 lg 5 kohaselt kaitseala, püsielupaiga, hoiuala või kaitstava looduse üksikobjekti valitseja avalduse alusel kinnistusraamatusse märkus, et kinnistu on koormatud riigi ostueesõigusega. Ostueesõiguse määrete tegemine kinnistusraamatusse ja Keskkonnaametilt hinnangute küsimine notari juures tehtavate tehingute kohta (ca 1000 päringut aastas) tekitab aga tarbetut halduskoormust. Kuna riik ei ole väga pikalt enam ostueesõigust rakendatud, siis kavandatakse looduskaitseaduse muudatusega riigi ostueesõiguse kaotamist. Seaduseelnõu plaanitakse kooskõlastusringile saata 2019. aasta alguses.

Vesi ja välisõhk

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Vee ja välisõhu valdkonnas tehti 3 suuremat ettepanekut: 1) veesaaste deklaratsiooni täitmise asemel võiks kehtestada iga konkreetse ettevõtte keskmise näitaja ning selle alusel maksta riigilõivu, jääks ära pidev analüüside tegemine ja deklaratsiooni täitmine, 2) vabastada väiksemad kütteseadmed õhusaastetasust ning 3) kaasajastada esmatähtsusega saasteainete piirnormid.

Tänaseks on ellu viidud ettepanek vabastada väiksemad kütteseadmed õhusaastetasust. Nimelt tõsteti 2017. aastal jõustunud atmosfääriõhu kaitse seaduse muudatusega õhusaasteloa künniseid teatud valdkondades. Näiteks põletusseadmed võimsusega alla 1 MW ei vaja õhusaasteluba vaid neile kehtib registreerimiskohustus. Antud muudatus vähendab nii käitajate kui ka loa andja halduskoormust.

Ellu ei viida veesaaste deklaratsiooni täitmise asemel riigilõivu maksmise ettepanekut. Saastaja maksab põhimõtte kohaselt ei saaks kasutusele võtta riigilõivu, kuna riigilõivu puhul jõuaks saastetasu riigieelarvesse ning pole tagatud selle jõudmine keskkonnakaitsele. Ettevõtete omaseire on üks osa saastaja maksab põhimõttest. Saasteainete seiramise sagedus sätestatakse konkreetsetes veeloas (1 kord kuus kuni kord aastas). Vee saastetasu deklareeritakse kvartaalselt vastavalt viimastele seiretulemustele. Küll aga plaanitakse veeseaduse muudatusega leevendada sademevee keskkonda juhtimise nõudeid.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Hetkel kehtiva veeseaduse kohaselt tuleb loastada kõik sademevee väljalasud olenemata kohast ja riskist keskkonnale. Riigikogus II lugemisel oleva uue veeseaduse eelnõuga on täpsustatud, millistel juhtudel on sademevee keskkonda juhtimiseks vajalik veeluba. Edaspidi soovitakse loastada ainult sademevee juhtimist, mida kogutakse jäätmekäitlusmaalt, tööstuse territooriumilt, sadamaehitiste maalt, turbatööstusmaalt ja muudest kohtadest (nt elamurajoonist kokku kogutav sademevesi, mis suunatakse otse suublasse), kus on saastatuse risk või oht veekogu seisundile. Kui sademevesi juhitakse ühiskanaliseerimisele ja sealt reoveepuhastisse, siis veeluba vaja ei ole. Tänu sellele väheneb nii loa taotleja kui ka loa andja halduskoormus.

Töös on ka esmatähtsusega saasteainete piirnormide kaasajastamine. Piirnormide analüüsi tulemustele tuginedes on ette valmistamisel välisõhu piirnormide määrase muudatus, mille kohaselt vähendatakse esmatähtsusega saasteaineid seniselt 78-lt ainult 30-le ainele. Määruse muudatused on plaanis kinnitada 2018. aasta lõpuks. Leebemad piirangud tööstusettevõtetele vähendavad halduskoormust ja ettevõtete kulutusi.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Seoses KOTKAS-e projekti ja ühtse keskkonnalooga muudetakse atmosfääriõhu kaitse seaduse 7. ptk 2. jaotist ning loobutakse kasvuhoonegaaside kauplemissüsteemi heitkoguse loast. See integreeritakse IT-arendusena KOTKAS keskkonnakaitsealade osaks. Antud muudatus vähendab bürokraatiat kasvuhoonegaaside kauplemissüsteemis osalevate ettevõtete jaoks ning loobutakse topelt loakohustusest.

Riigikogus II lugemisel oleva uue veeseadusega tõsteti teatud tegevustes vee erikasutuseks ette nähtud keskkonnavalua künniseid. Uuena on eelnõus mitmetele veekeskkonnariskiga tegevustele kehtestatud nüüdsest registreering. Tänu sellele väheneb üldine keskkonnavalude hulk ja väiksema mõjuga tegevustele tagatakse kiirem ning lihtsam menetlus.

Välisõhu ja tööstusheiteaduse alusel on samuti üle vaatamisel ja muutmisel registreerimiskohustused, mille eesmärk on vähendada bürokraatiat (nt kütuste laadimisel tanklate halduskoormus jms).

Töokeskkond, tervis, aruandlus

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Olulisemad ettepanekud töokeskkonna valdkonnas olid järgmised.

Ettepanek siduda töötaja esmane tervisekontroll töötaja katseajaga on täidetud 1.01.2019 jõustuvad töötervishoiu ja tööohutuse seaduse (TTOS) muudatustega. Nende kohaselt tuleb tervisekontroll korraldada töötajale 4 kuu jooksul alates tööle asumisest, v.a. teatud ohutegurite puhul, millega kokkupuutumisel tuleb korraldada eelnev tervisekontroll (kantserogeenid ja mutageenid, bioloogilised ohutegurid, plii, asbest ja õõõõ).

Ettepanek kaotada töokeskkonnanõukogu tegevusest aruandmise kohustus on täidetud vastava töötervishoiu ja tööohutuse seaduse (TTOS) muudatusega, mis jõustub 1.01.2019. Lisaks vabastati tööandja kohustusest teavitada Tööinspeksiooni töokeskkonnanõukogu moodustamisest, ettevõtte tegevuse alustamisest ja tegevusala muutmisest, vähendades seeläbi tööandjate halduskoormust.

Kuvari määrase muutmise eelnõu on esitatud Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks, millega täpsustatakse määrase kohaldusala. Kuna kuvari määras põhineb vastaval Euroopa Liidu direktiivil, ei ole võimalik täiendavaid muudatusi määrases teha. Juhul, kui Euroopa Komisjon algatab direktiivi muudatused, saab vastavalt üle vaadata ka kuvari määrase nõuded.

Ettepanek vabastada esmaabiandja määramise kohustusest madala riskiga ettevõtted, on osaliselt ellu viidud 1.01.2019 jõustuvate TTOS-i muudatused, millega muudetakse esmaabi korraldus paindlikumaks. Tööandjal on edaspidi võimalik lähtuda esmaabiandja määramisel ja esmaabivahendite valikul ettevõtte spetsiifikast – ettevõtte tegevuse iseloomust, töötajate arvust, tervisekahjustuste esinemise sagedust ettevõttes jms. Esmaabiandja määramise kohustust ära kaotada ei ole võimalik, kuna vastav nõue tuleneb EL-i töötervishoiu ja tööohutuse direktiivist.

Tehti ka ettepanek kaotada riskianalüüsi koostamise nõue kuni 3 töötajaga ja madala riskiga ettevõtetel või võimaldada alla 3 töötajaga ja madala riskiga ettevõtetel kasutada e-lahendusi riskianalüüsi läbiviimisel. Tulenevalt EL-i töötervishoiu ja tööohutuse direktiivist kehtib riskide hindamise nõue kõigile tööandjatele sõltumata töötajate arvust ja riskitasemest, mis on oluline osa ohutu töokeskkonna tagamisel ning seda nõuet kaotada ei ole võimalik. Küll aga on tööandjal õigus valida riskianalüüsi läbiviimise meetodid ja vorm. Riskianalüüsi läbiviimiseks on välja töötatud töövahend Töökik (www.töökik.ee), mida tööandjad saavad riskianalüüsi läbiviimiseks kasutada. Samuti nõustab Tööinspeksioon tööandjaid töokeskkonnavalualastes küsimustes. Lisaks on Tööinspeksioonil käsil uue tööelu infosüsteemi välja arendamine ning selle raames analüüsitakse ka e-lahenduste vajalikkust tööandjatele riskianalüüsi lihtsamaks läbiviimiseks.

Tehti ettepanek, et kontoritöötajate puhul võiks tervisekontrolli läbi viia töötervishoiuarsti asemel perearst. 1.01.2019 jõustuvad TTOS-i muudatused, millega täpsustatakse tervisekontrolli korraldamise nõudeid. Muudatustega rõhutatakse, et tervisekontroll tuleb läbi viia lähtuvalt riskide hindamise tulemustest ning tuuakse välja konkreetsed ohutegurid, mille korral tervisekontrolli korraldamine on kohustuslik. Tervisekontrolli viib läbi töötervishoiuarst. Täiendavalt on Sotsiaalministeeriumil kavas analüüsida töötervishoiuteenusena (sh tervisekontroll) seotud kitsaskohti ja võimalikke lahendusi, kuidas peaks töötervishoiuteenus olema korraldatud, et tagada selle kvaliteet ja jätkusuutlikkus.

Olulisemad ettepanekud tööõiguse valdkonnas puudutasid alaealise tööle võtmist ja töövaidluskomisjonide tegevust.

Ettepanek asendada Tööinspeksiooni teavitamine/nõusoleku küsimine alaealise tööle võtmise korral päringuga töötamise registrist, on täidetud osaliselt. Esiteks seetõttu, et direktiiv 94/33/EÜ noorte kaitse kohta töö artikli 5 lõike 1 kohaselt tuleb laste töölevõtmiseks kultuuri-, kunsti-, spordi- või reklaamitegevuse alal eelnevalt iga üksikjuhtumi puhul eraldi taotleda pädeva ametiasutuse luba. Eestis on pädevaks asutuks Tööinspeksioon. Direktiivi artikkel 3 punkti b kohaselt on laps alla 15-aastane noor või noor, kes siseriikliku õiguse alusel kuulub veel täieliku koolikohustuse alla. Sellest tulenevalt ei ole võimalik 7-12-aastaseid alaealisi tööle rakendada ilma Tööinspeksioonilt luba taotlemata. Teisalt ei nõustunud Riigikogu valitsuse esitatud töölepingu seaduse muudatusega kaotada Tööinspeksioonilt loa taotlemise kohustus 13- ja 14-aastaste alaealiste puhul. Samas on kehtiva õiguse piires lihtsustatud tööandjate jaoks menetlust. Enam ei pea esitama eraldi loataotlust Tööinspeksioonile, vaid tuleb andmed esitada töötamise registrisse ja seda käsitletakse nõusoleku taotlusena. Tööinspeksioon kontrollib andmeid töötamise registri baasil.

Töövaidluskomisjonides vaidluste lahendamist lihtsustatakse 1. jaanuaril 2018 jõustunud uue töövaidluse lahendamise seadusega. Uus seadus näeb ette uued võimalused töövaidluse lahendamiseks, mis on tavamenetlusest lihtsamad. Rahalisi nõudeid on võimalik lahendada kirjalikus menetluses. Töövaidluskomisjonil on võimalik pooli lepitada ning vajadusel kinnitada poolte kompromisse.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Töökeskkonna ettepanekute osas on töös töötervishoiuteenuse ning riskianalüüsi läbiviimiseks võimalike e-lahenduste vajalikkuse analüüs. Võimalikud muudatusettepanekud kehtivas süsteemis selguvad pärast analüüsi teostamist.

Sotsiaalkaitse valdkonnas on lihtsustatud teenuse osutajatele riiklikel hoolekandeteenustel olevate inimeste kohta andmete esitamist. Teenuse osutajad ei pea enam esitama andmeid teenuse kasutajatele määratud puude raskusastmete, puude liikide ja vähenenud töövõime kohta.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Kergete tööõnnetuste uurimise kord on muudetud lihtsamaks. Edaspidi on tööandjal kergete tööõnnetuste uurimisel, millega ei kaasnenud töötaja ajutist töövõimetust, õigus otsustada, kuidas uurimine läbi viia, ning tööandja ei pea selliste õnnetuste korral koostama vormikohast raportit ega esitama seda Tööinspeksioonile. Muudatus vähendab tööandjate halduskoormust tööõnnetuste uurimisel. Muudatused jõustuvad 1.01.2019.

Sotsiaalministeerium saatis 10.07.2018 kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks välja töölepingu seaduse ja töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse, milles käsitletakse ka tööandjate kohustusi ja õigusi töösuhtes.

Alkohol, toiduohutus

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

Toiduseadusega seotud muudatusettepanekute arutelu on jõudnud EIS-i. Alkoholiseaduse muutmise seaduse eelnõu VTK ja eelnõu menetluse tähtaeg on 2019.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Eurotoetuste lihtsustamine on MeM-i ja RaM-i koostööalal olulise muutuseta, kuid tänu MKM-i initsiatiivile hoitakse seadus- ja määrusloomes halduskoormuse teemal rohkem silma peal (nt 9.11.2018 arutelu maaeluministri määruse asjus, mis puudutab mahepõllumajanduse toetuste määramist).

Kõigi nii seaduse- kui määruseelnõude juures pöörame majanduslike mõjude hindamise raames halduskoormuse küsimustele enam tähelepanu, sh MeM-i EL asjade ja õigusaktide mõjude hindamise sisekoolitustel 19-21.11.2018.

Edasised plaanid selles valdkonnas, mis mõjutaksid ka ettevõtjate koormust

Oleme täiendamas regulatsioonide mõjude hindamise korraldust MeM-is ka organisatsiooniliselt lihtsustades juhendeid, juurutades mõjude hindamise planeerimisele keskenduva avakoosoleku töövormi ja tugevdades

nõustamise ja kvaliteedikontrolli tegevusi. Neil teemadel võiks koostöös teiste ministeeriumidega korraldada ka majanduslike mõjude hindamisega tegelevate ametnike kohtumisi.

Halduskoormuse vähenemine ettepanekute elluviimise tulemusena

Mõned näited ettevõtjate ja riigi halduskoormuse vähenemisest ettepanekute elluviimise tulemusena.

AA 3.0. Ainuüksi Statistikaametile esitatava aruandluse osas hõlmab Aruandlus 3.0 esimene etapp „palk ja töäjõud“ kokku 6 Statistikaameti küsimustiku täitmist, mille täitmise ajakulu ettevõtjatele oli 2017.a ja 2014.a andmetel üle 84 000 tunni. Kuivõrd masin-masin andmeedastusele üleminek eeldab ka ettevõtjate poolset oma süsteemide arendamist, siis ka 10%-line töömahu vähenemine tähendaks 8400 töötunni suurust kokkuhoidu ettevõtjatele. Sellele lisanduvad Maksu-ja Tolliametile ning Eesti Pangale esitatava aruandluse vähenemine Aruandlus 3.0 tulemusena, ning võimalik kokkuhoid ka järgneva 2 aastaga väljatöötatava ülejäänud majandusarvestusest edastatavate andmete taksonoomia ja automaatsele esitamisele ülemineku tulemusena.

KOTKAS-ega (kogu keskkonnalubadega seonduv menetlus loa taotlemisest ja riigilõivu tasumisest keskkonnatasu deklareerimise ja aastaaruannete koostamiseni) ühekordse andmesisestuse, automaatkontrollide ja vanade süsteemide sulgemisega (JÄTS; OSIS; VEKA; KLIS, HEIAN), kokku hoida üle 25 000 tunni klientide aega ja üle 17 000 tunni Keskkonnaameti enda ametnike tööaega.

01.01.2019 jõustuva mõõteseaduse alusel on kavas üleminek **elektriarvestite statistilisele taatlusele** ehk valimipõhiseks, mis annab kuni 27 mln eurot kokkuhoidu. Praegu veel ettevalmistamisel olev **alkoholiregistri kaotamine** tähendaks eeldavalt suurusjärgus 140 000 eurost kokkuhoidu. 01.01.2019 kaob üle 50 töötajaga tööandja kohustus teavitada Tööinspeksiooni oma töökeskkonna nõukogu tegevuse alustamisest, tegevusala muutmisest ja töökeskkonnanõukogu moodustamisest ning esitada igal aastal töökeskkonnanõukogu tegevuse aastaruanne. Sellega väheneb ettevõtete halduskoormus arvestatavalt enam kui 200 000.- euro ulatuses.

2. Bürokratia vähendamisest kaugemale minevate ettepanekute elluviimine – ettevõtjate ettepanekud poliitikamuudatusteks

Ettevõtjate ettepanekutest 24 olid ulatuslikumad kui bürokratia vähendamine riigiga suhtlemisel, eeldades poliitika muudatust selles valdkonnas. Rakkerühma eestvõtul analüüsisid ministeeriumid nende ettepanekute teostatavust ja vastavatele soovitudele tuginedes arutasid ministrid nende elluviimise võimalikkust. Ministrite komisjon otsustas 13. juunil 2016 koos ettevõtjate esindajatega 10 olulisemat teemat, milles lahendust otsima asutakse. Täiendavalt otsustas Siseministeerium ellu viia ka puitehitiste tuleohutusnõudeid puudutavad ettepanekud ning Rahandusministeerium elluviinud ka piirirülese käibemaksustamise ettepaneku. Kokkuvõttes hõlmasid need ettepanekud kaks kolmandikku kõigist poliitikamuudatusi eeldanud ettepanekutest.

Tänaseks on lahendusteni jõutud sõidupäevikute, käibemaksukohuslase piirmäära, puitehitiste tuleohutusnõuete, välismaalaste Eestis töötamise järelkontrolli, piiriüleselt osutatavate digiteenuste maksustamise ja osaliselt pakendiauditiga seotud ettepanekute elluviimisel. Ministrite otsusel tegeletakse päevarahade temaga väljaspool rakkerühma. Realiseerida ei ole õnnestunud jäätmekorraldust ega töökeskkonda ja tervisekontrolli puudutavaid ettepanekuid. Töö käib kemikaaliseadust, välisõhu saasteaineid, autoritasusid ja pakendiauditi osas suurettevõtteid puudutavate ettepanekute elluviimiseks lahenduste leidmisega.

1) Sõidupäevikud tööandja ja isikliku sõiduauto kasutamisel

Tehti ettepanek, et riik võiks kaotada sõidupäevikute täitmise kohustuse ning tööandja sõiduauto kasutamist ei peaks lugema erisoodustuseks. 2018.a jõustunud muudatusega loobuti sõidupäevikute pidamise kohustusest, erasõitjateks ja ettevõtluses kasutatavate autode puhul kehtestati maksukohustus lähtudes auto võimsusest.

2) Käibemaksukohustuse piiri tõstmine

Tehti ettepanek taotleda Euroopa Liidult erand, mis lubaks käibemaksukohustuslaseks registreerimise künnist tõsta 50 000 euron (käibemaksuseaduse § 19 lg 1). 01.01.2018 jõustunud muudatusega tõsteti piirmäära 40 000 euron, kuigi valitsusliidu tegevuskavas oli väikeettevõtete halduskoormuse vähendamiseks ettenähtud piirmäära tõstmine 25 000 euron.

3) Innovatiivse puitehituse areng

Kuna siseministri määrus nr 54 „Ehitistele esitatavad tuleohutusnõuded“ ei sätestanud üle 4-korruseliste majade ehitamisel tuleohutuse standardnõudeid, mistõttu hoone tuleohutust tuli tõendada igal konkreetsel juhul eraldi, leiti ettepanekus, et seetõttu jäävad üle 4-korruselised puitkonstruktsioonil majad Eestis tegelikult projekteerimata ja ehitamata. Tehti ettepanek uues määruses võimaldada üle 4-korruselisi puitkonstruktsioonil maju ehitada üldkorras, mõistlike normide alusel. Sellest johtuvalt siseministri 30.03.2017.a kinnitatud määruse nr 17 "Ehitistele esitatavad tuleohutusnõuded ja nõuded tuletõrje veevarustusele" kohaselt tohib Eestis ehitada kuni 8-korruselisi puithooneid.

4) Välismaalaste Eestis töötamise järelkontrolli korraldus

Tehti ettepanek, et Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) võiks välismaalaste Eestis elamise kohta andmeid kontrollida Töötamise registrist. Jaanuarist 2017.a jõustusi välismaalaste seaduse (VMS) muudatus, mille kohaselt ei pea tööandjad enam PPA-d teavitama andmetest, mida TÖR-i kantakse. Samas, PPA viib läbi järelkontrolli, et teha kindlaks, kas isik on asunud Eestisse elama ja kas tema tegevus vastab elamisloa andmise aluseks olnud tingimustele. Järelkontrollide läbiviimiseks kasutatakse ennekõike riiklikes andmekogudes olevaid andmeid.

5) Piiriüleselt osutatavate digiteenuste maksustamine

Riigikogu menetluses on käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (674SE), mis lihtsustab piiriüleselt osutatavate digiteenuste maksustamist, sh nn MOSS³⁵ erikorra rakendamist ja kehtestab selleks käibekünnise, millest väiksema käibe korral ei ole kohustust maksta käibemaksu eratarbija asukohariigile. Muudatused on planeeritud jõustuma alates 1. jaanuarist 2019.a. Piiriüleselt osutatavatele digiteenustele kehtestatakse piirmäär 10 000 eurot, mille ületamisel loetakse teenuse osutamise kohaks tarbija asukohariik. Kuni piirmäära täitumiseni on ettevõtjal õigus järgida maksustamisel oma asukohariigi reegleid. 2015. aastal käivitunud kord on tekitanud tõsisid probleeme väikeettevõtjatele, kuna kehtiva korra kohaselt on alati digiteenuse osutamise kohaks lõpptarbija asukoht ja seega tuleb teenuselt arvestada käibemaks vastavalt teenuse saaja riigis kehtivale määrale ning see ka tasuda selles riigis. Uue regulatsiooni kohaselt on ettevõtjal, kes osutab piiriüleselt digiteenuseid üksnes väikeses mahus, võimalus maksustamisel järgida oma asukohariigi reegleid.

6) Välisõhus saasteainete piirnormid

Ettepanekus viidati, et keskkonnaministri 08.07.2011. a määruse nr 43 „Välisõhu saastatuse taseme piir- ja sihtväärtused, saasteaine sisalduse muud piirnormid ning nende saavutamise tähtajad“ lisa 5 alusel on Eesti kehtestanud põhjendamatult lisaks EL direktiivist tulenevale 13 prioriteetsele ainele ka piirväärtused nn esmatähtsuseta saasteainete loetelus olevatele ainetele. Pärast 10-aastast seaduse ja vastava määruse rakendamist puudub analüüs nimetatud lisanõuete vajalikkusest ja nende seadmise mõjususest ja tõhususest. Need nõuded seavad Eesti tööstusele võrreldes teiste liikmesriikidega täiendavaid piiranguid ja kohustusi, mis on toonud ja toovad enesega kaasa täiendavaid kulusi nii saastekontrolli seiretehnoloogiale, kui ka ajakulu lubade taotlemisel ja nõuete täitmise aruandlusel, on seatud ilma põhjaliku analüüsita³⁶. Tehti ettepanek

³⁵ Elektroonilise side teenuste ja elektrooniliste teenuste käibemaksuga maksustamise erikord. <https://www.emta.ee/et/ariklient/tulu-kulu-kaive-kasum/ulevaade-kaibe-maksustamisest/elektroonilise-side-teenuste-ja>

³⁶ EL direktiivi 2008/50/EÜ kohaselt saab saasteainete tasemele piirväärtuste kehtestamine toimuda teaduslike andmete alusel. Kuna esmatähtsuseta saasteainete puudutava teabe osas pole toimunud teaduslikku hindamist ega piirväärtuse olemasolu teaduslikku põhjendamist, tuleks esmatähtsuseta saasteainete nimekiri kaotada.

esmatähtsuseta saasteainete nimekiri kaotada. 2017.aastal valminud piirnormide analüüsi tulemustele tuginedes on ette valmistamisel välisõhu piirnormide määruse muudatus, et vähendada esmatähtsuseta saasteaineid seniselt 78-lt ainult 30-le ainele. Määruse muudatused on plaanis kinnitada 2018. aasta lõpuks. Leebemad piirangud tööstusettevõtetele vähendavad halduskoormust ja ettevõtete kulutusi.

7) Ohtlik ettevõtetus kemikaaliseaduses

Ettepanekus toodi välja, et Kemikaaliseaduse § 20 lg 1 Euroopa õiguse (ehk SEVESO III direktiivi) ülevõtmisel kehtestati karmimad nõuded, kui direktiiv ise ette näeb, ja tehti ettepanek ülereguleerimise vältimiseks viia Kemikaaliseaduse § 20 lg 1; § 22 lg 2; § 24 lg3; § 34 punkt 3 vastavusse SEVESO III direktiivi nõuetega. Tegemist on ettevõtetele kehtestatud nõuete leevendamisega, millel on mõju keskkonnale ja ohutusele. Keskkonnaministeerium on kavandanud 2019.a tööplaani analüüsi läbiviimise, millega kaardistada EL miinimumnõuetele ülemineku mõju ja teha ettepanekud maksimaalseks võimalikuks tegevuskeskkonna lihtsustamiseks.

8) Tühja kasseti tasu korraldus

Ettepanekus viidati, et tänane tühja kasseti tasu korraldus³⁷ ei toimi. Näiteks 2014. a. eest tasu kogumisel tekkis olukord, kus kehtiva määruse alusel koguti nn tühja kasseti tasu sedavõrd vähe, et ministri käskkirjaga tuli jaotamisele kuuluvaks summaks kinnitada 0.- eurot, kuna kogutava tasu kogumise ja arvestamisega seotud halduskulud ületasid kogutud tasu suurus. Tehti ettepanek, et tühja kasseti tasu maksmine võiks toimuda riigieelarvest, millega väheneks ettevõtjate halduskoormus ning autoritele, esitajatele ja fonogrammitootjatele saaks maksta õiglast hüvitist. Justiitsministeerium on 2018. aastal hiljuti esitanud ministrile ettepanekud senise korra võimalikuks muutmiseks.

9) Jäätmeveo korraldus

Kohalikud omavalitsused ja jäätmekäitlusettevõtted kulutavad märkimisväärse ajalise ressursi korraldatud jäätmeveo alaste hangetega seotud tegevusteks ning toidavad juriidilise nõustamise sektorit suurusjärgus 500 000 kuni 1 000 000 € aastas hangetega seotud probleemide lahendamiseks. Tehti ettepanek kaotada hangete süsteem, viia sisse tegevuslubadel põhinev teenuseosutamise mudel, kus toimiks konkurents, kehtiks KOV nõuded jäätmeveoks ja kohustus jäätmeveoga liitumiseks. Keskkonnaministeeriumi kinnitusel seda ettepanekut ellu ei viida, kuna korraldatud jäätmeveo hangete süsteemi kaotamine ei ole hetkel mõistlik. Riigikogus II lugemisel oleva keskkonnaseadustiku jäätmeveo eelnõuga ei nähta ette korraldatud jäätmeveo põhimõtete muutmist.

10) Tööohutus ja töötervishoid

Tehti ettepanek kaotada riskianalüüsi kirjaliku dokumendi koostamise kohustus kuni 3 töötaja ja madala riskitasemega ettevõtete osas. Samuti tehti ettepanek, et tervisekontrolli arvutiga töötavatele kontoritöötajatele, kelle töökoha riskitegurid on väikesemad ja sealjuures ettenähtavad, võiks läbi viia ka perearst ja seda vajadusel ka muu tervisekontrolli või arsti külastuse raames. Sotsiaalministeeriumi kinnitusel ei saa riskianalüüsi koostamise kohustusest ettevõtteid vabastada, kuna miinimumkohustused riskianalüüsi koostamiseks tulenevad töötervishoiu ja tööohutuse raamdirektiivist ning on oluline osa tervisliku töökeskkonna tagamisel. Tervisekontrolliga seonduvad miinimumkohustused tulenevad samuti EL direktiividest. 01.01.2019 jõustuvate TTOS-i muudatustega täpsustatakse tervisekontrolli korraldamise nõudeid, mille kohaselt tuleb tervisekontroll läbi viia lähtuvalt riskide hindamise tulemustest ning tuuakse välja ohutegurid, mille korral tervisekontrolli korraldamine on kohustuslik. Tervisekontrolli viib läbi töötervishoiuarst.

11) Pakendiauditi korraldus

Pakendiseadusesse lisati alates 01.01.2015 pakendiauditi kohustus. Ettepanekus viidati, et praktika näitab, et see ei ole mõistlik kohustus, kuna audiitor tihtipeale ei oma tegelikult sisulist arusaamist sellest, mida ta peab kontrollima, ega saa sisulist igapäevast kontrolli nagunii teha, mistõttu peab ettevõtte ise andmed kokku panema ning audiitorkontroll suurendab vaid bürokraatiat ja tõstab halduskoormust. Tehti ettepanek veelkord läbi mõelda, kas sellises mahus ja detailsuses aruandlus on Pakendiseaduse eesmärgi täitmiseks hädavajalik või

³⁷ Vabariigi Valitsuse määrus „Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel tasu taotlemise kord“

oleks ligilähedaselt sama tulemuseni võimalik jõuda oluliselt vähema andmekoguga, näiteks maaletoojate pakendiinfo esitamise ühendamisega tollimisprotsessiga.

Jõustunud pakendiseaduse muudatuse kohaselt, ei pea väikesed pakendiettevõtjad, kes lasevad turule pakendit vähem kui 5 tonni aastas, alates 01.01.2016 audiitorkontrolli tegema. Töös on ettepanek, et taaskasutusorganisatsioonid võiksid ise auditeerida temale kohustused üle andnud pakendiettevõtjaid. Kehtiva jäätmeseaduse kohaselt peavad kõik pakendiettevõtjad, kes lasevad turule üle 5 tonni pakendit aastas, tegema pakendiregistrisse esitatavate andmete audiitorkontrolli. Keskkonnaministeerium on teinud Riigikogus II lugemisel olevasse keskkonnaseadustiku jäätmeseaduse eelnõusse ettepaneku leevendada antud kohustust. Ettepaneku kohaselt on pakendiorganisatsioonil õigus määrata, millised temale kohustused üle andnud pakendiettevõtjad on kohustatud pakendi audiitorkontrolli tegema. Pakendiorganisatsioonidele antakse õigus määrata nt riskianalüüsi põhjal auditeeritavad pakendiettevõtjad. Antud muudatus vähendab pakendiettevõtjate halduskoormust, kuna kõik pakendiettevõtjad ei pea enam automaatselt audiitorkontrolli tegema.

12) Lähetuste päevarahad

Tehti ettepanek kehtestada üks ja ühtne päevaraha piirmäär hoolimata lähetuse pikkusest. Ministrite otsusel tegeletakse selle maksupoliitilise ettepanekuga väljaspool nullbürokratia formaati.

3. Majandustegevust põhjendamatult piiravate erinõuete vähendamine

Bürokraatia vähendamise rakkerühma teine suurem tegevussuund ja eesmärk on olnud lihtsustada turule pääsemise nõudeid ning muuta erinõuetega tegevusaladel ettevõtete tegevuskeskkond lihtsamaks ja ettevõtlusele vähem kulukaks, vaadates üle majandustegevusele seatud lubade ja kehtestatud nõuete põhjendus. Erinõuete kehtestamist võib pidada tavapäraseks majandustegevusse sekkumise viisiks, kuid seejuures on oluline jälgida, et kehtestatud piirangud oleksid avaliku hüvise tagamise seisukohalt vajalikud, proportsionaalsed soovitava eesmärgiga ega seaks põhjendamatuid piiranguid konkurentsile või ebaproportsionaalseid kulusid turule sisenemiseks või seal tegutsemiseks. Erinõuete vähendamine võib hõlmata näiteks konkreetsetes valdkondades turule pääsemise nõuete või menetlusprotseduuride nõuete lihtsustamist, tegevusloa nõude kaotamist või erinevate tegevuslubade ühendamist, teenuse või kaubaga seotud tingimuste lihtsustamist.

Nagu varasemas aruandes viidatud, kaardistas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium seadustega majandustegevusele kehtestatud erinõuded³⁸, millest ilmnes, et kokku on 65 seadusega Eestis kehtestatud 180 tegevusluba ja 51 majandustegevusteate esitamise kohustus. Nende lubade saamiseks või majandustegevusteate esitamiseks tuleb täita 1220 erinõuet. MKM koostas ka erinõuete koormavuse hindamise meetodika ja rakkerühma kokkuleppena analüüsisid ministeeriumid, kelle haldusalas erinõudeid kehtestatud on, kokku 14 valdkonda eesmärgiga hinnata, kas tänased nõuded on senisel kujul endiselt asjakohased või on võimalik midagi lihtsustada või vähendada. Analüüsitud neljateistkümnest valdkonnast kaheteistkümnest leidsid ministeeriumid lihtsustusvõimalusi.

Sellele tuginedes on ministeeriumid asunud nõudeid neis valdkondades ka reaalselt vähendama. Lihtsustused on tänaseks jõustunud neljas valdkonnas. Lõhkematerjaliseaduses lihtsustati kauba müügiga seotud nõudeid ja ühendati tegevusloa, kus senise 5 erineva käitlemiskoha loa ja 5 eri menetluse asemel nüüd üks luba koos ühe menetlusega. Ühistranspordiseaduses reguleeriti kokkuleppeveod ja lihtsustati loa nõudeid taksodele. Jäätmeseadusega kaotati ära ohtlike jäätmete käitlemisloa. Metsaseaduses ajakohastati metsateatist. Muudatused hõlmasid valdkonna spetsiifilisi nüansse, näiteks muudeti ära, et kui ühele maalapile on väljastatud metsateatis, siis naaber lageraiet teha ei saa; juhul, kui on tuvastatud metsakahjustus, pole metsateatist vaja.

Erinõuete otstarbekuse analüüs on tehtud ja muudatused kavas:

- 1) Mereohutuse seaduse tegevuslubade ajakohastamine (MKM). Analüüs on tehtud, erinõudeid vähendav meresõiduohutuse seaduse eelnõu on koostamisel ja kavandatud valmima 2018.aastal.
- 2) Raudteeseaduse tegevuslubades sisalduvate erinõuete lihtsustamise võimaluste analüüsis hinnati raudteeveeremi remondi ja ehituse tegevuslubasid. 2018.a lõpuks on kavas ettevalmistada eelnõu

³⁸ https://www.mkm.ee/sites/default/files/content-editors/failid/NullByrokraatia/p_4_erinouete_kaardistuse_ulevaade.pdf

muudatused seoses uue raudteedirektiivi ülevõtmisega, erinõuete analüüsi kajastatakse selle seletuskirjas ja vajalikud muudatused tehakse kohe eelnõus. Eelnõu koostamise käigus hinnatakse ka seniseid loa nõudeid.

- 3) Muinsuskaitseaduse tegevuslubade ajakohastamiseks loobutakse seaduse muutmise eelnõuga tegevuslubade süsteemist ning kasutusele võetakse ettevõtjale vähemkoormavam kohustus – majandustegevusteate esitamine. Muinsuskaitsevaldkonnas tegutseva füüsilise isiku tähtajatu tegevusluba on kavas asendada tähtajalise pädevustunnistusega ja siduda kutsesüsteemiga. Eelnõu on Riigikogu menetluses.
- 4) Toiduseaduse nõuete hindamine. Väljatöötamiskavatsuses on hinnatud tegevusloa asendamist majandustegevusteatega, tegevusloa kohustus on kavas kaotada teatud tingimustel loomse toidu turustamisel teisele käitlejale. Valminud on vastav eelnõu.
- 5) Relvaseaduse tegevuslubade ajakohastamine. Väikseid muudatusi tehakse pidevalt. Praegu on osad muudatused planeeritud 2018. a veebruarisse. Uue relvaseaduse VTK valmimisaeg on planeeritud 2018. aasta lõpu ja rakendusaktid jõustuvad ilmselt 2020. aastal.
- 6) Turvaseaduse tegevuslubade ajakohastamine (SIM). Plaan on lihtsustada loa nõudeid. SIM ettepanek on jätta edaspidi turvateenuste regulatsiooni alt välja seadmete projekteerimine ja ehitamine ning seda reguleeritakse ehitusseadustikuga sarnaste sätetega ehk see valdkond muutub loakohustusest teatamiskohustuseks. Vastav väljatöötamiskavatsus on kooskõlastatud, käimas eelnõu ettevalmistamine.
- 7) Erakooliseaduse alusel väljastatava õppetöö läbiviimise tegevusloa hindamine. Plaanis on lihtsustada loa nõudeid ja menetlusprotseduure, tähtajaline erakooliseaduse tegevusluba õppetöö läbiviimiseks on kavas muuta tähtajatuks. Kutseõppeseaduse väljatöötamiskavatsus on koostatud, eelnõu koostamisel.
- 8) Keeleseaduse alusel antava eesti keele täiendõppe loa nõudeid ja menetlusprotseduure on kavas lihtsustada. Eraldi eelnõu selleks hetkel välja töötada kavas ei ole, vaid teha vastavad muudatused siis, kui seadus avatakse.

Nõudeid ei vähendata:

1. Ehitusseadustikus majandustegevuse teates kutsenõuded
2. Postiseadus
3. Alternatiivsete maksevahendite teenuse osutamise lihtsustamine

4. Tööandjate Keskliidu välistööjõu nullbürokratia algatus

Rakkerühm on tegelenud ka täiendavalt laekunud ettepanekutega, millest väljapaistvaim on 2016. aasta suvel Tööandjate Keskliidu algatatud välistööjõu nullbürokratia projekt, mis panustab ka Work in Estonia projektile seatud eesmärkide saavutamisse. Tööandjate Keskliit kogus ettevõtjatelt probleemikirjeldusi ja ettepanekuid majanduskasvuks vajaliku välistööjõu Eestisse toomist takistavate bürokraatlike takistuste kaotamiseks, mida saadi kokku 82. Tööandjate Keskliit prioritseeris ja grupeeris need omapoolse analüüsi tulemusena 26-ks ettepanekuks, mis ministeeriumidele teostatavuse analüüsimiseks edastati. Tänapäevaks on neist elluviidud 8 ettepanekut ja 15 ettepanekuga töö jätkub.

Välistööjõu nullbürokratia algatuse raames leidsid rakendamist ettevõtjate ettepanekud, mis puudutasid elamisloa taotlusprotsessi. Ettepanekute tulemusena on elamisloa taotlemisprotsess muudetud nii töötaja, tööandja kui ka riigi jaoks kiiremaks ja mugavamaks. Samuti on ellu viidud ettepanekud, mis olid suunatud elamisloa taotluse menetluspraktika ühtlustamisele, ja ettepanekud, mis aitavad kaasa teadlikkuse tõstmisele. Viimastel aastatel on välismaalaste seaduses (VMS) jõustunud mitmed muudatused. Muudatustega on sisse viidud olulisi uuendusi, mis on lihtsustanud elamisloa taotlemist ja muutnud paindlikumaks elamisloa taotlemise võimalusi. Oluliselt on lihtsustatud taotlemisega seotud asjaajamist, kasutusele on võetud kliendisõbralikumad taotlusankreedid ning vähendatud taotlemisel esitavate lisadokumentide hulka. Muudatused võimaldavad suunata vabanevat ressursi menetlusprotsessi kitsaskohtadele ning kiirendada seeläbi taotluste menetlemist. VMS-i on loodud 90-päevane nn üleminekuperiood, mille jooksul on välismaalasel õigus seaduslikult riigis viibida ning taotleda elamisluba uuel alusel. Sisserände piirarvu alt on välja arvatud tippspetsialistid, pikendatud lühiajalise töötamise kestust üheksalt kuult kaheteiskümnele kuule ja kehtestatud A2 keelenõue isikutele, kellel on viie aasta pikkune elamisluba Eestis töötamiseks. Kohanemisprogrammi koolituste pakkumist on muudetud paindlikumaks. Koolitusi saab pakkuda lisaks

Tallinnale, Narvale ja Tartule teistes Eesti piirkondades eeldusel, et seal on orienteeruvalt 10-25-liikmeline uussisserändajate grupp.

2017. aasta märtsist käivitati Politsei- ja Piirivalveameti juures migratsiooninõustamise teenus, et pakkuda välismaalastele ning tööandjatele terviklikku informatsiooni ja vajalikku nõu riiki sisenemise, elamise ja töötamise tingimuse kohta. Nõustajate peamiseks eesmärgiks on toetada välismaalaste Eestisse elama asumist ning olla partneriks tööandjatele, ettevõtjatele, õppeasutustele ning teistele osapooltele, kes välismaalasi Eestisse kutsuvad. Samuti on loodud välistööjõudu värbavatele tööandjatele postilist, mille vahendusel jagatakse operatiivselt ja proaktiivselt teavet välistööjõuga seotud muudatustest. Alates 2017. aasta veebruarist saadetakse dokumendi kasutajatele (elamisloakaart, ID-kaart) automaatteavitusi dokumendi kehtivusaja lõpu saabumise kohta ning saavad aegsasti asuda uut elamisluba või selle pikendamist taotlema enne eelmise elamisloa kehtivusaja lõppemist.

Rakendamist ei leidnud üks ettepanek, mis puudutas Töötukassa loa taotlemise lihtsustamist ja kaks ettepanekut, mis puudutasid täiendavate maksusoodustustuste loomist. Siseministeerium tegi ettepaneku kontrollida tööturu olukorda elamisloa menetluse käigus, kaotades eraldi Töötukassa loa taotlusprotsessi. Sotsiaalministeerium sellisena ettepanekut ei toetanud, leides, et Töötukassa luba tuleks täiesti kaotada. Siseministeerium Eesti tööturu mehhanismi meetme kaotamise võimalust tänases kontekstis mõistlikuks ei pea. Ettepaneku osas vabastada tööandja kulud kõigi töötajate tervisele piiranguteta erisoodustusmaksust, jõudis Rahandusministeerium otsuseni, et hetkel ei ole plaanis uusi soodustusi rakendada. Küll aga jõustus 01.01.2018 tulumaksuseaduse muudatus, mis annab tööandjale õiguse sõlmida 100 euro ulatuses töötaja kohta kvartalis maksuvabalt eratervisekindlustust.

Välistööjõu nullbürokratia algatuse raames on hetkel veel rakendamisel 15 ettepanekut³⁹. Siseministeerium on välja töötamas lahendust rahvastikuregistri subjektide ringi laiendamiseks selliselt, et ka ajutiselt riigis viibivatel välismaalastel oleks võimalus registreerida oma elukoht rahvastikuregistris. Samuti on plaanis muuta välismaalase Eestis töötamise nõuded paindlikumaks, võimaldades tööandjatel kasutada Eestis juba olemasolevat välistööjõu ressursi maksimaalses ulatuses. Muudatused on seotud tööandjate ettepanekutega kanda lühiajaliselt Eestis viibivad ja töötavad välismaalased rahvastikuregistrisse ja võimaldada töötajal, kes on Eestis elanud ja töötanud mingi kindla perioodi (nt 5 aastat), tööandjat vahetada ilma uut elamisluba taotlemata. Muudatused eeldavad olulisi infotehnoloogilisi arendusi ning õiguskeskkonna muutmist. Vastav VMS muutmise seaduse eelnõu on planeeritud esitada Vabariigi Valitsusele hiljemalt 30.11.2018. Samuti jätkub sisserände piirav reguleerimise muutmiseks kokku kutsutud sisserände tööühma töö. Eesmärk on välja töötada ettepanekud sisserände reguleerimise muutmiseks pikaajalises perspektiivis ja esitada need Vabariigi Valitsusele hiljemalt 30.06.2019.

Lisaks on elluviimisel ka muudatused, millega võetakse kasutusele elamisloa taotluste e-taotluskeskkond. 2017. aasta juunis võeti kasutusele e-taotluskeskkond Eesti kodanike korduvate isikutunnistuse taotlemiseks. Edasi on kavas laiendada seda võimalust ka elamislubade taotlustele. E-taotluskeskkonna kasutuselevõtt aitaks kaasa elamisloa taotluse menetlusaja lühenemisele ning võimaldab tõhusamalt tagada, et tööandja korduva või mitme loa taotlemise korral tegeleb taotluse menetlemisega üks ametnik. Samuti on uuendamisel PPA välisveeb. Osaliselt on PPA välisveeb uuel kujul kasutuselevõetud. Hetkel on veel uuendamisel migratsioonialane teave. Uuendamise eesmärgiks on luua välismaalastest töötajatele ja nende Eestisse kutsujatele lihtne, arusaadav ja ülevaatlik infokeskkond. Keelenõuete paindlikumaks muutmise osas kogub Haridus- ja Teadusministeerium keelenõuete määruse muudatusettepanekuid ja algatab vajadusel vastava määruse muudatused. Samuti tegeletakse jooksvalt tegevustega, mis toetavad teadlaste ja õppejõudude perede kohanemist Eestis.

Eestis töötavate välismaalaste perearstiabi kättesaadavusega seotud probleemide lahendamiseks on Siseministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi koostöös käivitatud mitmeid tegevusi. Terviseamet viib Eesti perearstipraksiste seas läbi täiendava küsitluse võõrkeelse teenindusvõimekuse kindlaks tegemiseks ning koostatakse ja avaldatakse nimekiri piisava keeleoskusega perearstidest. Samuti on arutamisel perearstinimistu arendamise võimalused ja tegeletakse perearstipraksistele suunatud koolituste tagamisega. EAS Work In Estonia programm alustab 2019. aastal perearstipraksistele suunatud ingliskeele koolituste hankimise ja pakkumise. Siseministeeriumil on kavas 2019. aastal koostöös Sotsiaalministeeriumi, Eesti Perearstide Seltsi ja Haigekassaga välja töötada perearstipraksistele suunatud kultuurierinevuste- ja tundlikkuse

³⁹ Siseministeeriumis 8, Sotsiaalministeeriumi ja Siseministeeriumi koostöös 4, Haridus- ja Teadusministeeriumis 2, Rahandusministeeriumi ja Siseministeeriumi koostöös 1

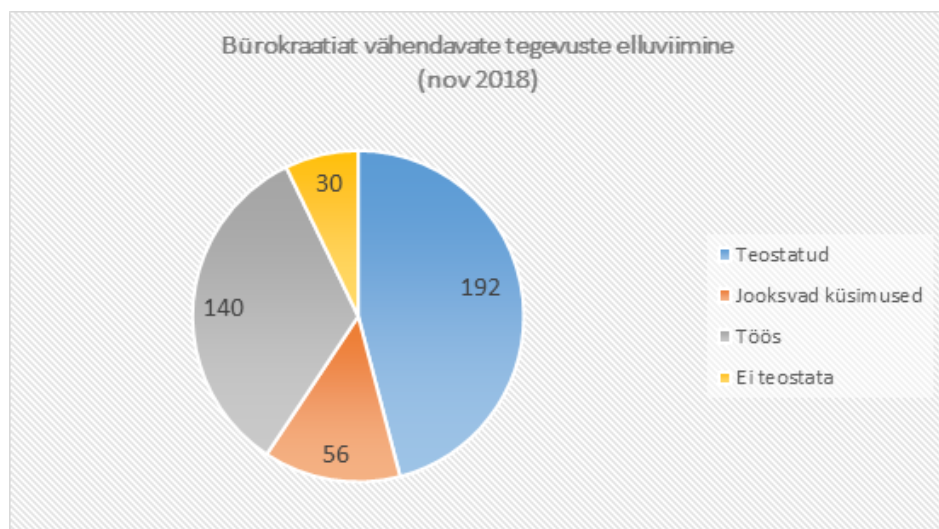
koolitusprogramm. Samuti jätkuvad ka Siseministeeriumi, Rahandusministeeriumi ja Eesti Pangaliidu vahelised arutelud, et muuta välismaalaste pangakonto avamine kiiremaks ja mugavamaks. Rakendamisel olevad ettepanekud on plaanis ellu viia 2018. või 2019. aasta jooksul.

5. Avaliku sektori sisese bürokraatia vähendamine

Riigireformi elluviimise kontekstis on oluline järjepidevalt analüüsida riigiasutuste tegevuse eesmärgipärasust, lihtsustada ja optimeerida töö- ning teenusprotsesse. Riigi sisemine töökorraldus mõjutab riigi haldusorganisatsiooni tegevuse efektiivsust ja tõhusust, seega on nullbürokraatia üheks suunaks ka halduskoormuse ja bürokraatia vähendamine avalikus sektoris.

Rahandusministeeriumile esitati 2016. aastal ideekorje raames 963 ettepanekut avaliku sektori sisese bürokraatia vähendamiseks. Peale dubleerivate ja mitte teostatavate ettepanekute eemaldamist ning ministeeriumide tagasiside analüüsimist teostatavatele ettepanekutele otsustati ellu viia 418 ettepanekut. 2018. aasta alguse seisuga oli 418-st esitatud ettepanekust täidetud 164, jooksvate küsimuste alla kategoriseeriti 56 tegevust, 28 tegevust hinnati mitte teostatavaks ning edasi tegeletakse 170 ettepaneku elluviimisega, et veelgi vähendada halduskoormust avalikus sektoris. Prognoosi kohaselt viiakse nendest 170 tegevusest 2018. aasta jooksul ellu 63%, 2019. aastal 11%, 2020. aastal 15% ning ülejäänud 11% tegevustest elluviimine võib võtta kauem aega. Täna on elluviidud 46% ja töös 33% ettepanekutest, jooksvaid küsimusi 13% ning ei teostata 7% ettepanekutest. Arvuliselt toodud järgneval joonisel.

Joonis. Bürokraatiat vähendavate tegevuste elluviimise seis.

Suuremad ettepanekud, mis on elluviidud

- Asjaajamise tõhusamaks korraldamiseks avalikus sektoris toimub erinevates valdkondades **üleminek paber kandjal asjaajamiselt digitaalsele**. Selleks on arendatud erinevaid IT keskkondasid - näiteks ehisregister, sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister STAR, SAP (majandustarkvara personali- ja palgaarvestuse teostamiseks). Halduskoormust vähendavad näiteks Riigitöötaja iseteenindusportali (RTIP) uued moodulid – lähetuste moodul (lähetuskorralduse esitamine, süsteemi poolt genereeritud lähetuse kuluaruande tööülesanne, kuluaruande ja sisuaruande esitamine), majanduskulude moodul (taotluse esitamine prillide kompenseerimiseks või isikliku sõiduauto töösõitudeks kasutamiseks), koolituste moodul (koolitustele registreerimine, osaletud koolitustest ülevaade) ning **muude puudumiste moodul** (kõikvõimalik puudumine, mis ei ole puhkus, menetlemine).

- Inimeste poolt tehtava tehnilise töö mahtu on oluliselt vähendanud **andmebaaside riskasutuse arendamine ning andmete ühekordse küsimise põhimõtte rakendamine**. Näiteks on SAPi ostuarvete menetlemise süsteem liidestatud riigihangete registriga, riigitöötaja iseteenindusportaal (RTIP) SAP-i ja dokumendihaldussüsteemidega ning Aruandlus 3.0 projekti käigus on loodud Maksu- ja Tolliameti, Statistikaameti ja Eesti Panga vahel ühine taksonoomia palk ja tööjõud valdkonnas ning kokku on lepitud andmete ühekordse küsimise põhimõte. Seaduse tasandil loob andmete ühekordseks küsimiseks aluse 25.05.2017 vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrus „Teenuste korraldamine ja teabehalduse alused“, millega kehtestati valitsusasutustele andmete ühekordse küsimise nõue.
- **Alustatud on üleminekut tegevuspõhisele eelarvele aastaks 2020**. Mitmed probleemid on leidnud lahenduse **riigieelarve seaduse muutmise seaduse** vastuvõtmisega 19.06.2017, mille jõustumisel rakendub nelja aastane rulluv eelarve ning riigieelarve (RE) ja riigi eelarvestrateegia (RES) protsessid ühilduvad. 2018. aastal valmisid strateegilise planeerimise valdkonna arenguks olulised infosüsteemide arendused (kuluarvestuse infosüsteem, strateegilise juhtimise infosüsteem, REIS), mis senisest enam toetavad eelarvestamise ja tegevuste ühetaolist ja integreeritud planeerimist ja aruandluse protsessi ning dubleerimise vähendamist. Need arendused aitavad strateegilist planeerimist puudutavaid dokumente Rahandusministeeriumile esitada väiksema halduskoormusega.
- 14.06.2017 võeti vastu uus **riigihangete seadus**, millega muudeti lihthanke regulatsioon oluliselt paindlikumaks, tõsteti lihthanke piirmäära, lihtsustati raamlepingute aruandlust ning kaotati kohalike maksude puudumise tõendi esitamise nõue juhul kui kohalikke makse ei ole kehtestatud.
- 2018. aastal võeti kasutusele **uus riigihangete register (RHR)**, milles on kasutusmugavust oluliselt parandatud (e-kataloog, väikehanke korraldamine, ühis- ja kesksete hangete korraldamine, kooskõlastamise moodul) ning teostatud arendusi, mis annavad hankijale paindlikkust (osadeks jaotatud riigihankes osade menetlemine erineval ajal, hankepäss).
- **Haldusmenetluse seaduse** muudatusega 06.12.2017 kaotati kohustus küsida isiku igakordset nõusolekut haldusakti digitaalseks kätte toimetamiseks ning kaotati digitaalallkirjastamise nõue teatud autenditud keskkondades.
- 19.06.2017 vastu võetud **riigivaraseaduse muudatustega** lihtsustati vara võõrandamise, üleandmise ja kasutusse andmise tingimusi.
- **Konsolideeriti riigihangete korraldamine** mitmetest ministeeriumidest ja nende valitsemisala asutustest **Riigi Tugiteenuste Keskusesse**. Hangete korraldamise tsentraliseerimine aitab kokku hoida ajalist ressursi, mis spetsialistidel kuluks hanke tehnilise läbiviimise ja õiguslike nõuete selgeks tegemisele ning seeläbi vähendab vigade tekkimist ja vaidlustamise tõenäosust. Riigihangete keskse korraldamise teenust pakub Riigi Tugiteenuste Keskuse hankeüksus alates 1. jaanuarist 2016. RTK viib keskselt läbi ka ühishankeid.
- 01. september 2018 rakendus pilootprojekt **Ühtne rakendusteenus (ÜRT)**. Projekti raames konsolideeriti Rahandusministeeriumi valitsemisala toetused ühtsesse asutusse - Riigi Tugiteenuste Keskusesse. Käesoleval ajal toimub ka teiste võimalike rakendustüskuste liitmise võimaluste analüüs mille tulemusel saab hinnata kas või kui palju on võimalik rakendussüsteeme ühtsetele alustele viia vähendamaks ka võimalikke kontrollitasemeid ja põhimõtteid toetuse andmisel.

Ettepanekud, mille elluviimisega veel tegeldakse ja kuidas on plaanis need lahendada

Rahandusministeeriumi riigihalduse ja avaliku teenistuse osakond seirab sisebürokratia ideekorje käigus laekunud ettepanekute täitmist selle ajani kuni kõik tegevused on teostatud.

Suur osa sisebürokratiat vähendavatest ettepanekutest, mis ootavad lahendamist on seotud **õigusloome protsessi** muudatustega. Õigusloome tõhustamise on keskselt enda koordineerida võtnud innovatsiooni tiim, kelle eesmärgiks on luua 2019. aasta märtsiks terviklik poliitikakujundamise protsessi toetav kasutajasõbralik IT-platvormi prototüüp, et toetada eelnõude koostajate ja teiste Eesti elust huvitatud inimeste läbipaistvat koosloomeprotsessi. Lisaks töötatakse selle nimel, et eelnõude ja VTK-de koostamine ja kooskõlastamine ressursisäästlikumalt läbi viia.

Bürokratia vähendamise aspektidele tuleb tähelepanu pöörata ka **avaliku teenistuse seaduse** (töö ja puhkeaja korralduse erisuste ühtlustamine ATS-s ja TLS-s, konkursside korraldamise nõuded), **välisteenistuse seaduse** ja **Vabariigi Valitsuse seaduse** (ministeeriumide põhimääruste struktuuri ühtlustamine) väljatöötamise käigus.

Aastal 2020 on riigis plaanis minna üle **tegevuspõhisele eelarvele**, mis peaks lahendama paljud süsteemsed probleemid - liigselt Vabariigi Valitsuses kinnitatavaid strateegiaid ja aruandlust, arengukavade vahelised nõrgad seosed, palju kattuvusi ja vasturääkivusi, strateegilise planeerimise ja eelarvestamise protsessid on üksteisest lahus.

Avaliku sektori sisese bürokraatia vähendamiseks on ka järgnevatel aastatel vajalik tegeleda **uute andmebaaside arendamise ning olemasolevate funktsionaalsuste tõstmisega**. Vajalik on, et kõik riigi registrid jagaksid oma infot turvaliselt, vajaduse piires ja kasutajasõbralikult, et nii riigiasutustel kui ka kohalikel omavalitsustel oleks nende abil võimalik oma ülesandeid hõlpsalt täita. **Andmete ühekordse esitamise** printsiibi rakendamine andmekorjes on jätkuvalt riigiasutustes oluline suundumus, millest lähtuvalt arendusi ja töökorralduslikke muudatusi on vaja teha. 1. juuli 2019 jõustuv andmete topeltkõiguse keeld teenuste osutamisel paneb asutustele kohustuse teha pingutusi selleks, et neid põhimõtteid ka praktikas järgima hakata.

Asjaajamise valdkonnas bürokraatia vähendamiseks on eelkõige vajalik tegeleda asutustesisese kvaliteedisüsteemi väljatöötamise ning vanade mõttemallide muutmise (nt. mitte dubleerida dokumente dokumendihaldussüsteemis ja menetluskeskkonnas, teha piisavat selgitustööd lakooniliste kaaskirjade arvu vähendamiseks). Tulevikku vaadates on tehtud ettepanek võtta riigis (või esimeses järjekorras ministeeriumides) kasutusele üks **ühine dokumendihaldussüsteem**, milles saaks ühte dokumenti menetleda algusest lõpuni (kooskõlastuse andmist saaks võrdsustada ametliku nõusolekuga, allkirjastamine oleks asjakohane vaid siis, kui seda nõuaks õigusakt). See eeldab kõigi dokumentidega seotud protsesside ülevaatamist ning ühtlustamist ja lihtsustamist.

Järgnevatel aastatel peaks valmima arendus, millega saaks teostada **automaatset riigilõivu kontrolli riigikassast ja võrrelda infot järelevalve infosüsteemi andmetega**. Samuti on töös **ühtse müügisüsteemi loomine**, mille pilootprojektina võetakse koolidele kasutusele müügisüsteem ERPLY, liidestades see SAP-iga ning kui projekt osutub edukaks, siis hakatakse süsteemi pakkuma ka teistele huvitatud riigiasutustele. Lisaks on plaanis **riigiülese transkriptsiooniprogrammi arendamine**, mis vähendaks audiosalvestuse lahti kirjutamisele ja tõlkimisele kuluvat aega ning aitaks kokku hoida tööjõudu.

Struktuuritoetuste valdkond on oma loomult bürokraatlik, sest tegevuste elluviimiseks saadud raha eesmärgipärast kasutamist peab toetuse andjale piisavalt põhjendama. Toetuste aruandluse valdkonnas halduskoormuse vähendamiseks on juba loodud maksetaotluste elektrooniline sisestamine, sh aruande importimine SFOSi. Samuti on loodud riigiasutusest toetuse saajatele spetsiaalne aruanne SAPis, mis vastab SFOSi maksetaotluse vormile. Edasi on vaja minna tegevustega, mis aitaksid kaks infosüsteemi omavahel otse suhtlema panna.

Üha olulisemaks saab ka **koostöö ja reeglitest kinnipidamine** – koostöö suurendamine töörühmade vahel ülekattuvuse osas, auditite läbiviimise ajagraafikute kooskõlastamine, eelnõude esitamine puutumust omavate ministeeriumide poolt ühiselt, eelnõude saatmine vaid puutumust omavatele ministeeriumidele, kooskõlastamise tähtaegadest kinnipidamine ja tagasiside andmine ettepanekutega arvestamisest.

Tegevuslubade ja majandustegevusteadete loetelu

	Tegevusload	Teated	Kokku
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	89	29	118
Maaeluministeerium	32	11	43
Haridus- ja Teadusministeerium	9	1	10
Sotsiaalministeerium	19	4	23
Justiitsministeerium	0	1	1
Rahandusministeerium	12	1	13
Keskkonnaministeerium	11	1	12
Kultuuriministeerium	2	0	2
Siseministeerium	6	2	8
Kokku	180	50	230

Allikas: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium